

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

**Koulujen kerhotoiminta ehkäisemässä lasten ja
nuorten yksinäisyyttä**

Kokemuksia Pähkinärinteen koulun kerhotoiminnasta

Jonne Nurmi

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

11 / 2015

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Jonne Nurmi	Sivumäärä 38 ja 2 liitesivua
Työn nimi Koulujen kerhotoiminta ehkäisemässä lasten ja nuorten yksinäisyyttä	
Ohjaava(t) opettaja(t) Juha Makkonen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Pähkinärinteen koulu, Johanna Takala	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena on tarkastella iltapäiväkerhojen ja erityisesti koulujen kerhojen roolia lasten ja nuorten yksinäisyyden ehkäisemisessä. Kasvatusala saa tästä lisää vahvistusta siihen, mitä onnistunut kerhotoiminnassa olisi hyvä ottaa huomioon. Työn tilaajana on Vantaan Pähkinärinteen koulu. Työssä on haastateltu sekä lapsia että vanhempia. Lasten haastattelu suoritettiin Vantaan Pähkinärinteen liikuntakerhossa kyselylomakkeella, ja vanhempia vastaavalla kyselylomakkeella, jonka lapset veivät kotiin ja toivat koululle takaisin.</p> <p>Opinnäytetyössä johtavana teemana on ennaltaehkäisevän työn merkityksen korostaminen, ja kerhotoiminta on ennaltaehkäisevää työtä parhaimmillaan. Se tarjoaa matalan kynnyksen moneen erilaiseen harrastukseen. Koululla tapahtuva kerhotoiminta myös tarjoaa helpon siirtymän koulupäivän jälkeen, joten siihen kannattaisi panostaa entistä enemmän.</p>	
Asiasanat Kerhotoiminta, vapaa-aika, kasvatus	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Jonne Nurmi	Number of Pages 38 and 2 attachment pages
Title School club activity preventing children and young people loneliness	
Supervisor(s) Juha Makkonen	
Subscriber and/or Mentor Pähkinärinteent koulu, Johanna Takala	
Abstract <p>In this thesis I investigate about schools club activity. The target is to consider how schools club activity could preventive children and young people loneliness after school. I did research where I asked for children and their parent´s opinion about clubs in school. The place where I did this is primary school of Pähkinärinne in Vantaa. I interview both children and parents with questionnaire.</p> <p>In the beginning of thesis I will tell other investigations about club activities. I will also tell my opinion why is important to develop this kind of activity for children and young people.</p>	
Keywords Club activity, free time, raising	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 TIETOPERUSTA	6
2.1 Lainsäädäntö - iltapäiväkerhot	6
2.2 Vantaan kaupungin toiminta	7
2.3 Koulujen kerhotoiminta	7
2.4 Taustaa	8
2.5 MUKAVA-hanke	10
3 MITÄ ANNETTAVAA KERHOTOIMINNALLA VOI OLLA LAPSELLE	11
3.1 Sosiaalinen ulottuvuus	11
3.2 Liikunnallinen ulottuvuus	12
3.3 Taiteellinen ulottuvuus	13
3.4 Kouluympäristön erityispiirteet	14
4 TUTKIMUS	14
4.1 Lasten kysymykset ja vastaukset	15
4.2 Vanhempien kysymykset ja vastaukset	24
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	32
5.1 Mistä rakentuu hyvä iltapäiväkerho	32
5.2 Mikä merkitys iltapäiväkerholla on lapselle	33
5.3 Kunnille ja kouluille velvollisuus järjestää kerhotoimintaa	34
5.4 Mitä vaaditaan hyvältä ohjaajalta	34
5.5 Miten viedä kerhotoimintaa yläkouluihin	36
5.6 Miten kehittää koulujen kerhotoimintaa	36
LÄHTEET	38
LIITTEET	39

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni keskityn aiheeseen ”Koulujen kerhotoiminta ehkäisemässä lasten ja nuorten yksinäisyyttä”. Idea opinnäytetyöni aiheeseen lähti viime keväänä, kun aloitin kehittämisprojektini Vantaan Pähkinärinteen ala-asteella. He hakivat harjoittelijaa kehittämään omaa iltapäiväkerhotoimintaansa ja välituntitoimintaansa. Kehittämisprojektissani ryhdyin ohjaamaan rumpukerhoa koulussa, koska siellä ei ollut musiikkipainotteisia kerhoja sillä hetkellä. Tarkalleen ottaen idea tuli esiin minun, ohjaajani ja opettajani yhteisessä kokouksessa, ja esitys kuulosti mielestäni hyvältä. Olen oikeastaan koko koulunkäyntini ajan ollut kiinnostunut auttamaan nuoria, jotka voisivat tarvita jonkinlaista tukea. Voin samaistua heihin, sillä itsekkin olin nuorempana ujo ja sosiaalisesti arka.

Uskon että iltapäivätoiminnan kehittämisellä voitaisiin saada paljon aikaan lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä. Työssäni puhun syrjäytymisen sijaan kuitenkin yksinäisyyden vähentämisestä/ehkäisemisestä. Nämä käsitteet linkittyvät pitkälti toisiinsa, mutta sanaa syrjäytyminen käytetään nuorisotyössä sen verran paljon, että halusin välttää sen sanan käyttöä. Onkin hyvä kysymys, ovatko yksinäisyys ja syrjäytyneisyys yksi ja samaa tarkoittava asia? Eivät välttämättä, koska yksinäinen saattaa olla kuitenkin mukana yhteiskunnan ylläpidossa vaikkapa työn kautta. Syrjäytynyt taas ei ole pysynyt tässä menossa mukana, mutta hänellä saattaa kuitenkin olla kavereita. Joka tapauksessa kummassakin tapauksessa uusien virikkeiden tuominen mukaan elämään voivat tuoda kaivattua lisää ja vaihtelua, jotta elämästä voisi taas nauttia.

Työssäni pyrin vastaamaan, miten kerhotoimintaa voitaisiin linkittää enemmän koulunkäyntiin, jotta se olisi eräänlaista jatkumoa koulupäivälle uuden oppimisen muodossa, kuitenkin muistaen sen vaatimustason olevan riittävän matalalla ja positiivisen menon olevan oppimisen kanssa samalla tasolla. Vastaavasti voi kysyä, pitäisikö kerhoilla olla selvä ero koulumaailmasta, ja kutsua kerhoaikaa vapaa-ajaksi. Lapsille jää monesti koulun jälkeen yksinoloaikaa monia tunteja ennen kuin vanhempi/vanhemmat saapuvat töistä. Käyn läpi iltapäiväkerhoille säädelyä lainsäädäntöä ja muutamia tutkimuksia aiheesta.

Opinnäytetyötäni varten tein tutkimuksen, jossa haastattelin Pähkinärinteeseen koulun lapsia ja kysyin heidän ajatuksiaan iltapäiväkerhojen toimivuudesta. Lisäksi lähetin heidän vanhemmilleen kyselypaperin, johon he saivat vastata ja kertoa kokemuksiinsa kerhoista.

Haastattelin myös koulun henkilökuntaa työtäni varten.

2 TIETOPERUSTA

Tässä osiossa käyn läpi tärkeimmän lainsäädännön liittyen aamu- ja iltapäiväkerhotoimintaan sekä muutamia tutkimuksia joita aiheesta on tehty. Mutta mitä aamu- ja iltapäivätoiminnalla tarkoitetaan? ”Aamu- ja iltapäivätoiminnalla tarkoitetaan perusopetuslain 8 a luvun mukaista lapsille ja nuorille suunnattua toimintaa, jota kunta voi järjestää tai hankkia” (Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet 2005,5).

2.1 Lainsäädäntö - iltapäiväkerhot

Iltapäiväkerhotoiminnasta on asetettu tiettyjä lakeja, joilla pyritään sääntelemään sen toimintaa ja tarkoitusta. Perusopetuslaissa (628/1998), jossa lisänä on myös aamu-päivätoiminta, sanotaan tavoitteista ja perusteista näin:

”Aamu- ja iltapäivätoiminnan tavoitteena on tukea kodin ja koulun kasvatustyötä sekä lapsen tunne-elämän kehitystä ja eettistä kasvua. Lisäksi aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee edistää lasten hyvinvointia ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa sekä ennaltaehkäistä syrjäytymistä ja lisätä osallisuutta. Aamu- ja iltapäivätoiminnan tulee tarjota lapsille monipuoliset mahdollisuudet osallistua ohjattuun ja virkistävään toimintaan sekä mahdollistaa lepo rauhallisessa ympäristössä, ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan henkilön valvonnassa.” (Perusopetuslaki 8 a luku, aamu- ja iltapäivätoiminta, 2015)

Iltapäiväkerhotoiminta on mitä parhaita ennaltaehkäisevää toimintaa. Kerhotoiminnan tuloksia voidaan kuitenkin odottaa vasta pidemmällä aikavälillä, ja painetta rahojen laittamiseen tämän hetkisiin ongelmakohtiin riittää. Ollessani Pähkinärinteen koulussa oli huomattavissa, että kerhotoimintaan oli laitettu resursseja, sillä kerhojen ohjaaja on myös koulupäivien aikana koulussa. Hänelle maksetaan korvaus kerhojen ohjaamisesta työajan ulkopuolella. On mielestäni tärkeää, että kerhoihin osallistuvat lapset saavat ohjaajan, jolla riittää virtaa vielä koulutuntien ulkopuolellakin, joten koulun käytäntö asiassa on hyvin toteutettu.

2.2 Vantaan kaupungin toiminta

”Vantaalla toimii 54 iltapäiväkerhoa, joissa käy n. 2300 lasta, Kaupunki ohjaa toimintaa, mutta käytännössä sen järjestävät yhdistykset, järjestöt, seurakunta ja yksittäiset yrittäjät. Iltapäiväkerhot toimivat pääasiallisesti koulujen ja seurakuntien tiloissa.”

(Vantaan kaupunki, 2015)

Vantaan kouluissa kerhotoimintaa järjestetään 1.-9. luokkalaisille. Toiminta on vapaaehtoista ja maksutonta. Koululle annetaan vapaudet suunnitella, millaisia kerhoja siellä järjestetään. Vastuu on tietysti koululla. Pähkinärinteen koulun suurinta kerhoa WAU-liikuntakerhoa on järjestetty neljän vuoden ajan. Kyseessä on hyvin suosittu kerho, sillä ollessani koululla kerhossa olevien lasten lukumäärä oli kymmeniä. Paikana oli koulun liikuntasali, jossa lapset keksivät monenlaisia leikkejä varaston välineitä hyödyntäen. Kouluille ei ole annettu velvoitteita järjestää kerhotoimintaa, joten Pähkinärinteen esimerkki on mallikasta, kenties jopa harvinaista. Koulun henkilökunta kertoo koululla olevan tarjontaa erityisen paljon, jos verrataan muihin Vantaan alakouluihin. Liikuntakerhon lisäksi tarjolla on askartelu- ja kuviskerhot.

2.3 Koulujen kerhotoiminta

Arkikielessä puhutaan yleensä iltapäiväkerhoista. On kuitenkin hyvä huomata ero siinä, että koulun järjestäessä toimintaa, puhutaan pelkästään kerhosta, ja sen ulkopuolisesta toiminnasta puhuttaessa puhutaan iltapäiväkerhoista. Opinnäytetyössäni

keskityn kuitenkin koulujen sisällä järjestettävään toimintaan, jolloin kerhotilat ovat koulussa ja näin ollen helposti löydettävissä koulupäivän jälkeen. Kouluille ei ole annettu erillistä lakia joka velvoittaisi järjestämään kerhoja heidän tiloissaan. Opetushallitus linjaa koulujen kerhotoiminnasta seuraavasti:

”Koulujen kerhotoiminnan kehittämisen tavoitteena on saada aikaan monipuolista lapsen ja nuoren kasvua tukevaa vapaa-ajan toimintaa, joka vakiintuu osaksi lapsen ja nuoren iltaapäivää. Kerhotoiminta on lapselle vapaaehtoista. Koulujen kerhotoimintaa kehitetään siten, että toiminnan piiriin saadaan myös niitä lapsia ja nuoria, joilla ei ole esimerkiksi perheen tuen puuttuessa mahdollisuutta harrastaa säännöllisesti. Näin pyritään siihen, että jokaisella lapsella olisi mahdollisuus ainakin yhteen kerhoharrastukseen läpi perusopetuksen.

Kerhotoiminnan kehittämisessä on tavoitteena myös syventää kodin ja koulun yhteistyömuotoja. Koulut voivat hyödyntää kerhotoiminnan järjestämisessä kolmannen sektorin, koulun muiden sidosryhmien ja eri hallintokuntien osaamista.” (Opetushallitus, 2015)

Omien kokemusteni perusteella kerhotoiminta koulussa ei ole kovin yleistä. Ei ainkaan niissä kouluissa missä olen itse ollut, joko oppilaana tai harjoittelijana. Tätä voi hieman ihmetellä, sillä useampi merkki viittaa siihen, että sillä voitaisiin saavuttaa monia tärkeitä asioita, kuten syrjäytymisen ehkäisyä, liikunnallisen aktiivisuuden lisääntymistä ja uusien harrastusten kokeilua.

2.4 Taustaa

Yksinäisyyttä vastaan taistelemisesta ovat kirjoittaneet mm. yliopistotutkija Niina Junttila ja sosiologian professori Juho Saari, jotka ovat koonneet ryhmän yksinäisyystutkijoita. ”Yksinäisyyttä torjutaan parhaiten esimerkiksi tukemalla koulujen kerhotoimintaa, aamu- ja iltapäivätoimintaa, pieniä koululuokkia ja yksinäisiä äitejä neuvolassa” (Turun yliopisto, Yksinäisyys tappaa, 2015). Mitä sitten on yksinäisyys? Itse kuvaailisin sitä tunteeksi, jossa yksilö ei näe ympärillään ketään johon voisi luottaa ja jolle voisi puhua aroistakin asioista. Sitä tunnetta ei ole helppo kuvailla, mutta sen osuessa kohdalle sen kyllä huomaa. Niina Junttila itse määrittelee yksinäisyyden kirjassaan ”Kavereita nolla” (2015,13) seuraavasti: ”Yksinäisyys on negatiivinen psykkinen olotila, jossa ihminen kokee ahdistusta määrällisesti tai laadullisesti puutteellisista ihmissuhteista. Yksinäisyyttä on siis se lamaannuttava tunne, ettei sinulla ole

ketään, kenen kanssa puhua, tai ketään, jonka uskot ymmärtävän ajatuksiasi, aikojuksiasi, tunteitasi ja toiveitasi”. Joka tapauksessa on selvää, että yksinäisyydestä puhuttaessa siihen johtavia syitä on monenlaisia ja sitä koetaan erilaisissa tilanteissa. Esimerkiksi koulun vaihtaminen lapsena tuo haasteen luoda uusia ystävyysuhhteita uudessa paikassa. Asialla on myös toinen puoli: jos lapsella on ollut aiemmassa koulussa huonoja kokemuksia, esimerkiksi kiusaamista, tuo uusi koulu mahdollisuuden saada uusia kavereita.

Entä kuinka yleisenä yksinäisyyttä voidaan pitää lapsista ja nuorista puhuttaessa?

”Koulujemme lapsista ja nuorista enemmän tai vähemmän ja pidempi- tai lyhytaikaisemmin yksinäisiä on kymmenestä kahteenkymmeneen prosenttiin. Kyllä, jopa joka viides kokee jossakin vaiheessa elämäänsä paha oloa ja ahdistusta siitä, ettei hänellä ole ketään, joka kuuntelisi, johon luottaisi ja jonka kanssa asioita jakaisi, juttelisi tai ihan vaan notkuisi kaupungilla, keittäisi kupin kahvia tai vertailisi välitunneilla konsolipelikokemuksiaan. Yksinäisiä on kaikissa ikäluokissa, mutta erityisen paljon - ja erityisen pitkäaikaisin seurauksin – heitä löytyy lasten ja nuorten keskuudesta. Seuraava yksinäisyyden piikki sijoittuu pääasiallisesti vanhuusvuosiin.” (Junttila 2015,29).

Edellä oleva teksti kertoo siitä, kuinka tärkeästä asiasta puhutaan, kun puhutaan yksinäisyyden yleisyydestä. Yksinäisyyden kitkemiseen tarvittavia askeleita ei ole monia, mutta ne voivat tuntua isoilta.

Yksinäisyyteen suhtautuminen on yksilöllistä. Itse olen joskus kokenut olevani yksinäinen, vaikka aina on ollut joku, jolle on voinut puhua. Yksinäisyys on myös sellaista, joka ei näy päälle päin. Virpi Hänninen on viitannut opinnäytetyössään ”Alakoulun 3. -6. luokkalaisten yksinäisyyden kokemuksen ennaltaehkäisy koulupäivän aikana ja sen jälkeen” useampiin tutkimuksiin, joissa yksinäisyys on ollut kantavana teemana, Hän toteaa johtopäätöksissään seuraavaa: ”Kuka tahansa voi tulla yksinäiseksi. Se riippuu paljon siitä, kokeeko lapsi sopivansa ympäristöön ja miten muut vastaavat tähän toimintaan. Lapsen on tärkeä kokea, että hän kuuluu niihin yhteisöihin, joissa hän kulloinkin on: tähän luokkaan, tähän kouluun, tähän harrastusryhmään tai tähän perheeseen” (Hänninen. 2015, 33). Yhteisöön kuuluminen ei koske pelkästään lapsia, vaan samaa tunnetta kaipaa myös varttuneemmat. Uskallan näin sanoa omien kokemusteni perusteella. Tätä ei ehkä lapsena tai nuorena tule ajatelleeksi, en aina-

kaan itse tullut, mutta näin vanhempana olen ymmärtänyt yhteisöllisyyden merkityksen.

Suomalaisten ja kansainvälisten tutkimusten mukaan pitkäaikaisesta yksinäisyydestä voi seurata mielenterveysongelmia kuten masennusta. Opetusministeriö puolestaan arvioi (2007), että nuorena syrjäytynyt henkilö voi maksaa yhteiskunnalle 1,2 miljonnaa euroa elämänsä aikana (Lasten ja nuorten yksinäisyyttä ei oteta tarpeeksi vakavasti, 2014).

Harriet Strandell nostaa esiin kirjassaan ”Lapset iltapäivätoiminnassa” (2012) lasten iltapäivien turvattomuudella pelottelun sekä luottamuksen vähenemisen sekä lapsiin että vanhempiin. ”Sama luottamuksen väheneminen näkyy myös ammattilaisten suhtautumisessa vanhempien kykyyn ja haluun huolehtia jälkeläisistään” (Strandell 2012, 52). Olen ollut useampaankin kertaan kouluissa harjoittelussa, ja omien kokemusteni perusteella luotto vanhempiin onkin joskus koetuksella. Itse koen sen kuitenkin olevan usein heistä itsestään kiinni, siitä kuinka yhteistyökykyisiä he ovat. Ei voida tietysti kaikkea kaataa heidän niskaansa, mutta heidän vastuu on suuri. Oleellista onkin kehittää näiden ammattilaisten, erityisesti tietysti opettajien ja vanhempien kommunikointia, jotta lapsen hyvinvointiin pystytään panostamaan kaikin voimin ja jotta mahdollisiin ongelmiin pystytään puuttumaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

2.5 MUKAVA-hanke

Lasten ja nuorten yksinäisyyden torjumiseksi on tehty useampikin hanke. Yksi näistä on vuosina 2002-2005 tehty projekti nimeltään MUKAVA. Se on lyhennelmä sanoista ”muistuttaa kasvatusvastuusta”. Sillä on katsottu olevan kolme keskeistä tavoitetta: ”1) Lastensuojelullinen tavoite vähentää oppilaiden ilman aikuisen läsnäoloa ja ohjausta viettämää aikaa. 2) Kehityksellinen tavoite tukea persoonallisuuden kasvua ja sosioemotionaalista kehitystä luomalla luja perusta vapaa-ajan toiminnalle ja edistämällä sosiaalisten taitojen ja tunteiden säätelyn oppimista. 3) Sosiaalipsykologinen tavoite tukea koulun sosiaalisen pääoman ja oppilaiden sosiaalisen alkupääoman muodostumista. (Launonen & Pulkkinen 2004, 67.)

Koen tärkeänä, että vastaavanlaisia hankkeita tehtäisiin jatkossakin. Nämä vievät eteenpäin lasten ja nuorten hyvinvointiin vaikuttavia asioita ja antavat pohjaa esityksille joilla pyritään vaikuttamaan päätöksentekoon ja rahoituskanavien suuruuteen.

3 MITÄ ANNETTAVAA KERHOTOIMINNALLA VOI OLLA LAPSELLE

3.1 Sosiaalinen ulottuvuus

Erilaisia kerhoja järjestetään eri-ikäisille. Niiden tavoitteena ovat kuitenkin hyvin samankaltaiset asiat, kuten vapaa-ajan toiminta, sosiaalisten suhteiden luominen, uuden asian oppiminen tai vanhan kertaaminen. Lapsuusiässä erityisesti ystävyyssuhteiden luominen on tärkeitä ja niiden luomisella tai luomatta jättämisellä voi olla merkitystä koko loppuelämälle. Kerhot tuovat yhteen erilaisia ihmisiä, jolloin toisen ymmärtäminen ja hänen arvostamisensa sellaisena kuin on kehittyvät. Jos kuitenkin erimielisyyksiä tulee, on niihinkin helpompi puuttua ja niistä keskustella, kun on aikuisen heti mahdollista puuttua tilanteeseen. Ne voivat tuoda yhteen myös samanhenkisiä ihmisiä, jolloin uusien kavereiden luominen on mahdollista.

On mielestäni hyvä nostaa esiin se, että jos lapsia ja nuoria saadaan mukaan kerhoihin, mahdollisuudet omiin hölmöilyihin vapaa-ajalla vähenevät. Kokemukseni pohjalta monella on tarvetta purkaa energiaansa johonkin, ja olisi suotavaa sen tapahtuvan valvotusti ja kontrolloidusti kuin valvonnan ulkopuolella, varsinkin nuorten kohdalla, jolloin omia rajoja haetaan. Tässä tulee vastaan se, mitenkä heitä yritetään houkutella jäämään koulupäivän jälkeen vielä koulun tiloihin, vaikka mieli saattaisi tehdäkin jo kotiin. Tietysti myös ohjaajilla on roolinsa siinä, löytyykö lapsilta ja nuorilta motivaatiota kerhoon. Myös tarjontaa on mietittävä tarkkaan; liikuntakerhoille uskon omien kokemuksieni perusteella olevan kysyntää ikäluokasta riippumatta, samoin musiikki-temmaisille kerhoille, mutta koulukohtaisesti pitää miettiä mille vähemmän tunnetummalle aihiolle voisi olla tilausta.

”Iltapäivätoiminta on myös tarkoitettu investoinniksi lapsen tulevaisuudelle. Millaiset eväät iltapäivätoiminta antaa lasten tulevaisuudelle? Kehittääkö se niitä kykyjä ja valmiuksia, joita lapselta vaaditaan yhteiskunnan tulevina työntekijöinä ja kansalaisina?” Näin kysytään kirjassa *Lapset iltapäivätoiminnassa* (Strandell 2012,260). Vastataan, että antaa hyvät eväät ja kehittää. Ryhmässä toimiminen tulee elämässä vastaan monet kerrat, niin koulumaailmassa kuin työelämässä, eikä niitä tilanteita voi liikaa harjoitella. Myös toisten huomioon ottaminen harjaantuu kerhossa ollessa, sillä ohjaajalla ei riitä aika huomioida kaikkia, jolloin on osattava suhtautua muihin ymmärtävästi, jotta kaikilla olisi kivaa. Kerhotoiminta voi parhaimmillaan opettaa myös suvaitsevaisuutta ja ymmärrystä siitä, että toiset voivat olla erilaisia kuin mitä itse on.

3.2 Liikunnallinen ulottuvuus

Liikuntapainotteisissa kerhoissa lapsille on mielestäni tarpeellista antaa mahdollisuus liikkua vapaasti ja keksiä uusia leikkejä tai rakentaa omia linnoja, ratoja ja vastaavia. Näin lapsen kyky ajatella ja toteuttaa itseään kehittyy. Osa kerhoajasta taas voidaan leikkiä koko porukalla. Silloin harjoitellaan ohjeiden kuuntelemista, toisten huomioon ottamista ja yhdessä tekemistä. Näitä kahta asiaa yhdisteltiin Pähkinärinteen koululla, ja se on mielestäni hyvä tapa toteuttaa liikunnallinen kerho. Silloin lapsille toisaalta annetaan vapaus tehdä mitä he itse haluavat, ja toisaalta opetellaan tekemään niin kuin sanotaan. Lapsi voi oppia motorisia taitoja, hän oppii tykkäämään liikunnasta ja oppii toimimaan osana ryhmää. Näitä taitoja opitaan ja kehitetään hyvässä liikuntakerhossa. Toisenlaiset ”liikuntakerhot” kehittävät lapsia eri tavalla. Esim. shakkikerhot kehittävät ajattelemista, ja silmän ja käden yhteispeliä ja koordinaatiota.

Olen jo pitkään ollut huolissani harrastusmaksujen kasvamisesta. Tämä asettaa perheet entistä enemmän erilaiseen asemaan. Maksujen nousulla on myös vaikutusta nuorten yksinolon keinojen vähenemiseen, varsinkin pienituloisissa ja/tai yksinhuoltajaperheissä. Jotta tämä polarisoituminen ei kasvaisi, on jatkossakin taattava harrastusmahdollisuuksien riittävän alhaiset hinnat, jotta niitä pystyisivät käyttämään myös vähävaraisimmat perheet. Tästä syystä on myös tärkeää, että koulujen kerhotoiminta säilyy maksuttomana jatkossakin, jottei lasten perhetaustat muodosta estettä kerhoihin osallistumiseen.

Yksi mahdollisuus olisi yhdistää voimat: koulujen tilat ja seurojen ammattitaitoiset ohjaajat. Tästä hyötyisi molemmat osapuolet. ”Järjestöistä urheiluseurat ovat olleet erityisen näkyvästi liikkeellä, ja ne osallistuivat aktiivisesti jo julkiseen keskusteluun iltapäivistä puhumalla liikunnallisten iltapäivien puolesta. Monelle iltapäivätoiminnan kentässä toimivalle uudistus on ollut mahdollisuus laajentaa ja vakiinnuttaa seuran toimintaa: iltapäivätoiminnan avulla ne ovat saaneet lapsia mukaan myös seurojen muuhun toimintaan”. (Strandell 2012, 81.)

3.3 Taiteellinen ulottuvuus

Kaikkien lasten ei tarvitse olla kiinnostuneita liikunnasta. Yhtä merkittävä harrastus voi olla taiteen ala. Erityisesti piirtäminen, maalaaminen ja musiikki voisivat antaa kiinnostuneelle lapselle tärkeää oppia jatkoon. Piirtäminen sekä maalaaminen ovat luonnollisia asioita varsinkin lapsuudessa, ja niiden kehittävä vaikutusta ei pidä vähätellä. Nämä kaksi ovat mitä parhainta aivojumppaa. Ne sopivat kaiken ikäisille, mutta erityisesti lapset tarvitsevat tällaisia virikkeitä, jotta heidän hahmotuskykynsä kehittyisi ja keskittyminen pysyisi tarvittaessa yhdessä asiassa. Musiikin avulla taas voitaisiin saada levottomista lapsista uusia puolia esiin ja rauhoittaa heitä. Loistavia esimerkkejä tästä on muutama tapaus omilta rumputunneiltani. Opettaja halusi välillä parin levottoman lapsen lähtevän kanssani soittamaan rumpuja kesken oppitunnin, jotta pystyisi keskittymään muun luokan opettamiseen. Olikin hienoa huomata, että rumpujen ääressä nämä lapset olivat kuin eri henkilöitä. He kuuntelivat ohjeita ja näyttivät nauttivan siitä mitä tekevät.

Ehkä tämän kaltaista toimintaa voitaisiin yrittää juurruttaa muihinkin kouluihin. Toki parasta olisi, jos tähän tilanteeseen ei ajauduttaisi ollenkaan, jossa lapsi häiritsee muiden oppimista omalla käytöksellään. Uskoisin että erityisopettajille voisi olla kuitenkin hyödyllistä yrittää keksiä lapselle vastaavaa tekemistä. Tämä tietysti vaatisi soittotaidon omaamista ja oikeaa lähestymistapaa opettaa soittamista. Itselläni ei ollut erityispedagogiikan tietoja taustalla, mutta koin saaneeni viestin perille näille lapsille. Näitä lapsia olisi hyvä saada myös kerhoihin, mutta kysymys kuuluukin: kuinka

heidät saataisiin toimimaan ryhmässä. Tämä vaatii ohjaajalta selkeitä ohjeita ja niiden noudattamisen valvomista.

3.4 Kouluympäristön erityispiirteet

Kerhotoiminta on yleisesti kuntien ja järjestöjen vastuulla, mutta mielestäni kouluille voisi tätä vastuuta enemmän jakaa. Koen kouluympäristön tarjoavan uusia mahdollisuuksia kerhotoimintaan mitä esim. nuorisotilat eivät tarjoa. Ensiksi on tietysti helppo saavutettavuus koulun jälkeen. Kerhohuoneita voivat olla liikuntasali, musiikkiluokka, kuvaamataitoluokka, tai oikeastaan mikä luokkatila tahansa.

”Aamu- ja iltapäivätoiminnan järjestäminen koulun yhteydessä vähentää oppilaiden tarvetta siirtyä paikasta toiseen. Se on turvallista ja säästää oppilaiden energiaa”. ”On parempi, että lasten sijaan aikuiset liikkuvat paikasta toiseen, ja harrastusten ohjaajat tulevat koululle pitämään soitotunteja, liikuntakerhoja ja muita harrastuspiirejä”. (Launonen & Pulkinen 2004, 86.)

Onkin tärkeätä käydä keskustelua yleisesti koulun tilojen käytettävyyttä ja mahdollisuuksia niiden hyödyntämiseen. Oman käsitykseni mukaan keskimääräinen käyttöaste ei ole niin korkea kuin mitä olisi mahdollista. Tärkeätä on sopia siitä, kuka on vastuussa tilojen jättämisestä siihen kuntoon, että se on seuraavana päivänä normaalisti koulun käytössä.

4 TUTKIMUS

Tein tutkimukseni viime keväänä Pähkinärinteen koulussa. Kyselyyn vastanneista WAU-liikuntakerholaisista suurin osa vastasi itsenäisesti kerhon lomassa, mutta osaa, joilla kirjoittaminen ei sujunut vielä luonnostaan haastattelin itse. Lapsia haastattellessa annoin suullisesti mahdollisia vaihtoehtoja, jos he eivät aluksi osanneet sanoa. Vanhemmille lähetin kyselypaperin kotiin lasten mukana. Muodostin lapsille ja heidän vanhemmilleen omat kysymykset. Tutkimus on määrällinen. Olen ottanut yk-

köstavoitteeksi mahdollisimman laajan otannan, jotta saisin mahdollisimman monia eri vastauksia, ja jotta selviäisi paremmin, mitkä vastaukset toistuvat useimmiten. Kaikki kysymykset olivat avoimia, joten vastaajat ovat joutuneet miettimään yksilöllisesti omia vastauksiaan. Tähän pyrin erityisesti vanhempien kohdalla. Jos kysymykseen oli annettu useampi kuin yksi vastaus, valitsin analyysiini ensimmäiseksi mainitun.

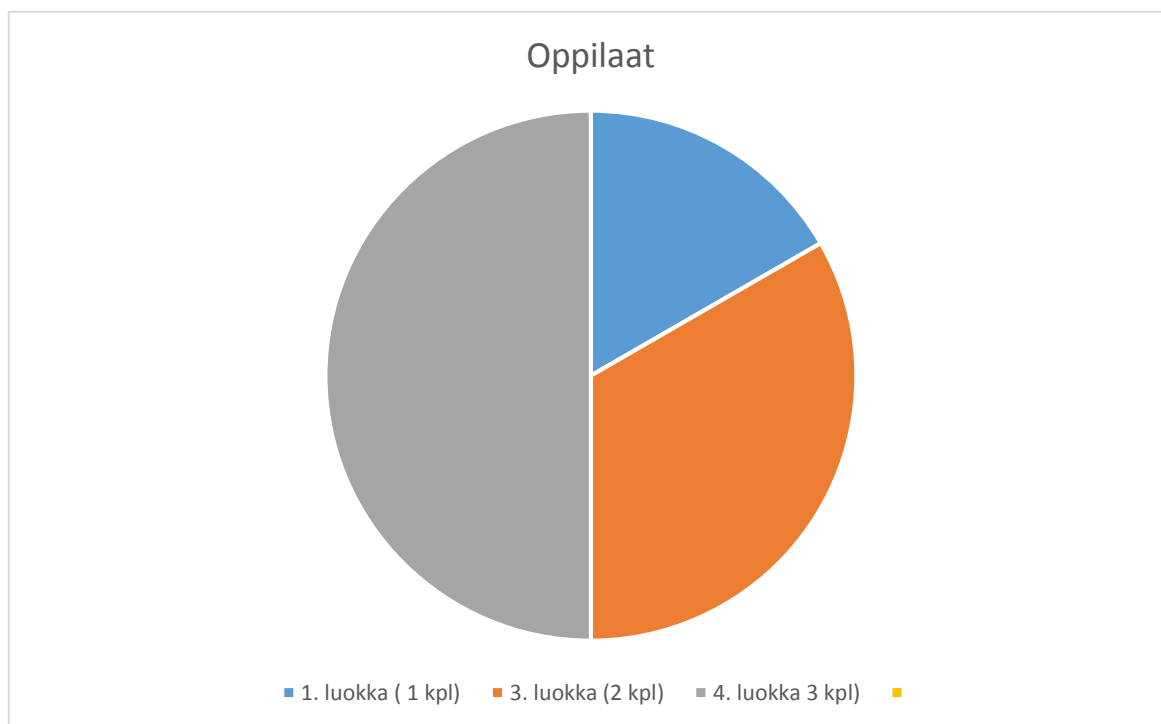
Wau-kerhoja järjestetään ympäri suomea, yhteensä 45 paikkakunnalla. Sen tavoitteena on tarjota lapsille monipuolisesti liikunnallista toimintaa. Se on maksuton ja sitä järjestetään kouluilla. Myös lasten omia ideoita kuunnellaan ja heitä osallistetaan toiminnan suunnitteluun. (WAU-ry, 2015.)

Pähkinärinteen WAU-kerhossa olevien lasten vastauksia sain kaikkiaan 28. Yhtä vaille kaikkiin kysymyksiin oli vastattu. Vastaajista tyttöjen osuus oli 6 ja poikien 22, joten sukupuolijakauma on varsin selkeä. Tästä voidaan hieman päätellä sitä, miten sukupuoli vaikuttaa siihen, miten liikunta houkuttelee alakouluikäisiä lapsia. Kerron ensiksi tyttöjen vastaukset kysymyksiini ja sen jälkeen poikien. Päädyin näihin kysymyksiin, jotta saisin tietää miten lapset kokevat kerhon ja mitkä syyt saavat lapsen käymään siellä.

4.1 Lasten kysymykset ja vastaukset

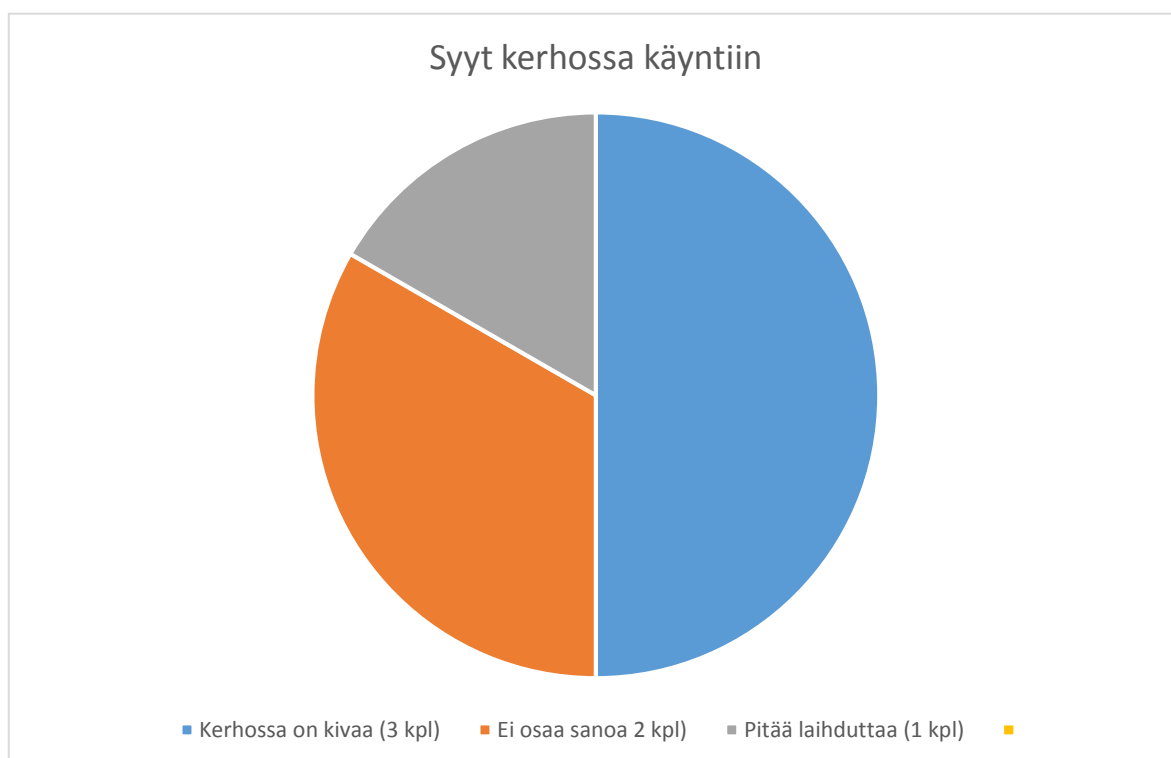
Tytöt

1. Millä luokalla olet?

Kuvio 1. Vastanneiden tyttöjen jakautuminen luokittain

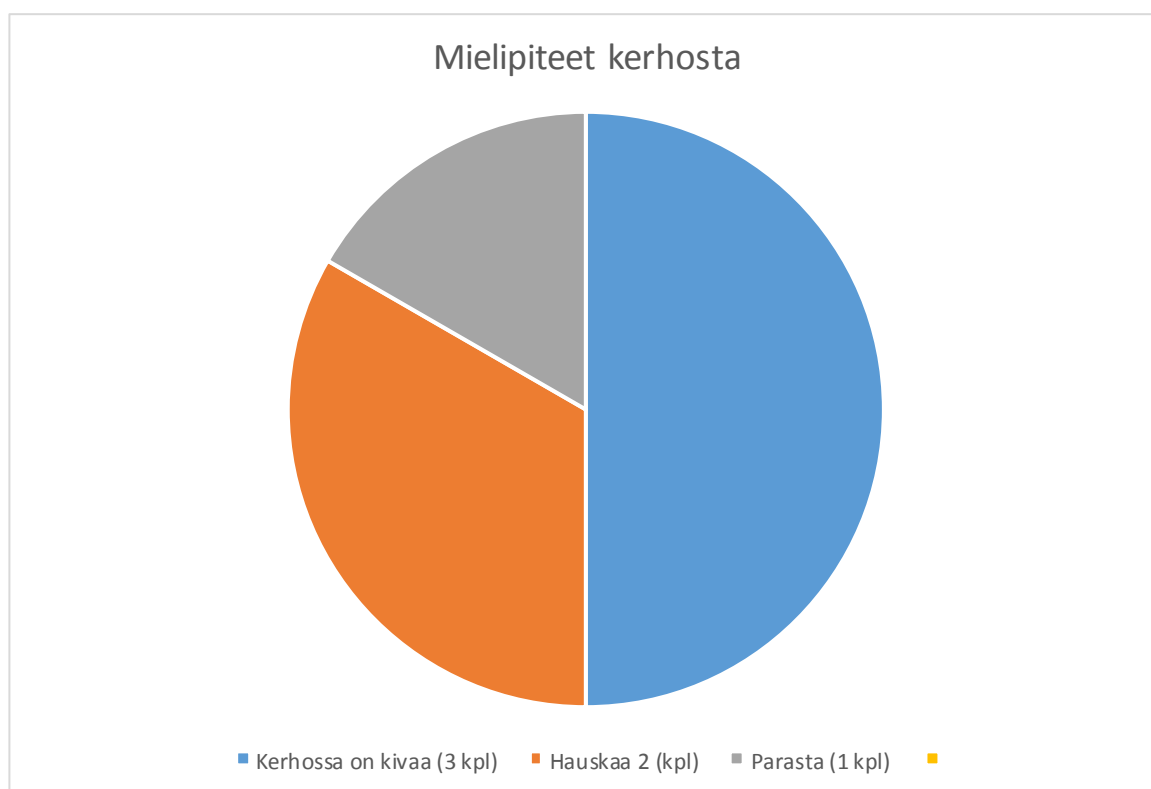
2. Miksi käyt kerhossa?

Kuvio 2. Vastanneiden tyttöjen kerhossa käymisen syyt

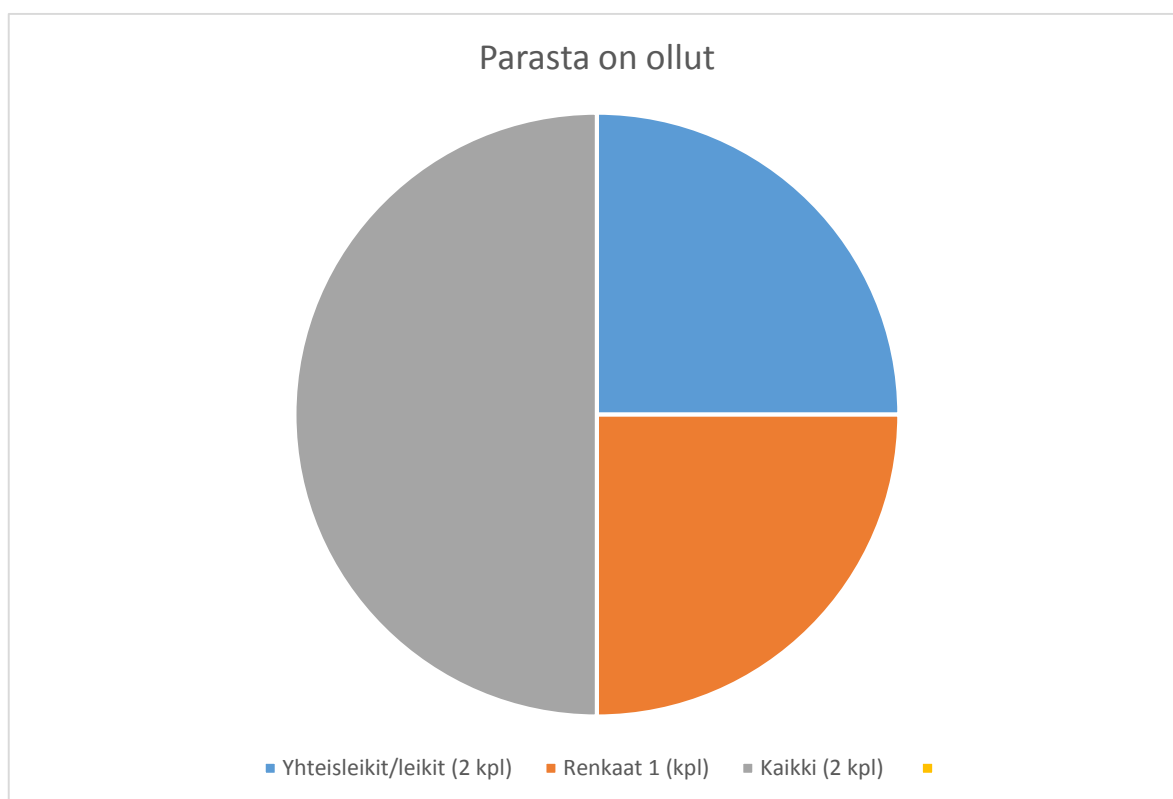
Yksi tytöistä kertoi syyksi sen, että pitäisi laihduttaa. Tässä on kaksi puolta. Toisaalta on hyvä, että lapsi on löytänyt motivaation liikkumiseen, mutta toisaalta kuulostaa pahalle, että alakouluikäinen joutuu miettimään omaa painoaan. Tässä on yksi syy, miksi liikuntakerhoille on tarvetta. Ne tarjoavat myös matalan kynnyksen liikunnan harrastamiseen eikä taustalla ole samanlaisia suorituspaineita mitä koululiikunnassa voi olla, jossa suoritukset ovat jatkuvan arvioinnin kohteena.

3. Millaista kerhossa on ollut?

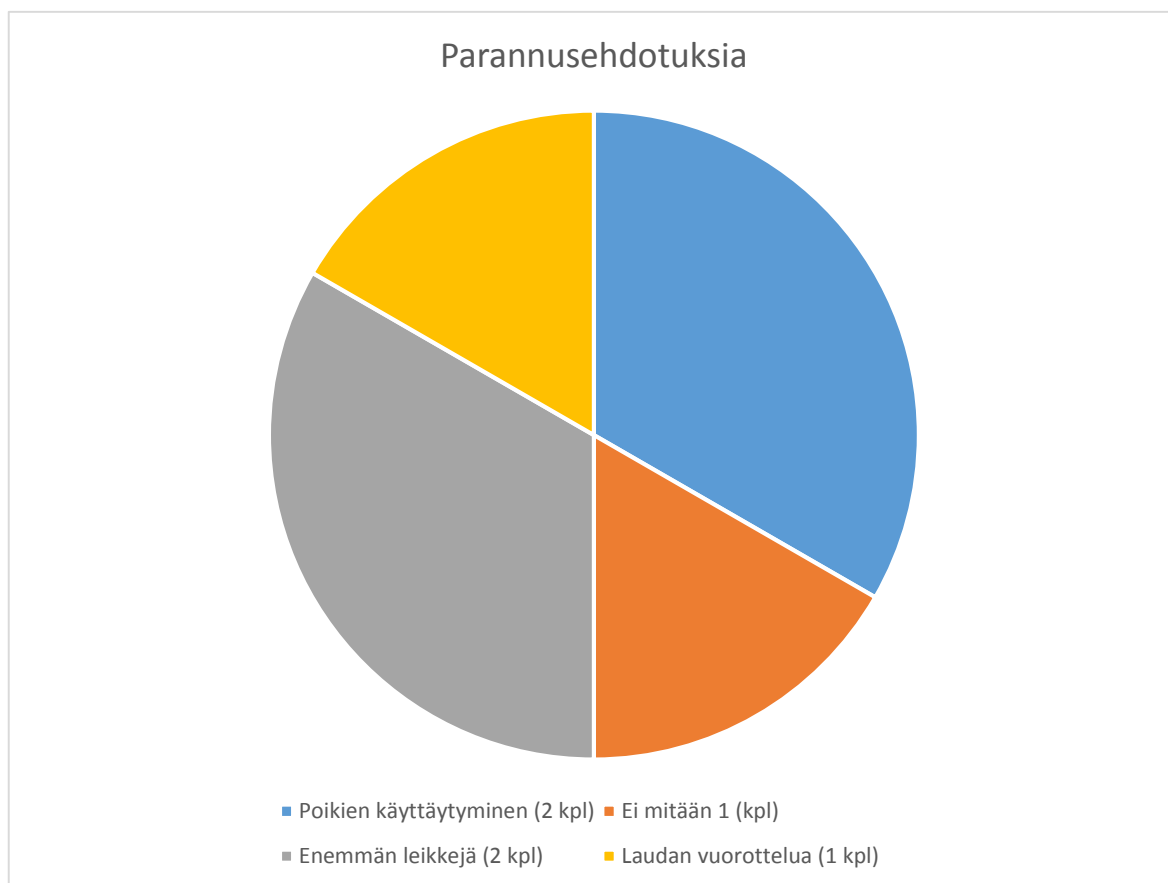
Kuvio 3. Vastanneiden tyttöjen mielipiteet kerhosta

4. Mikä on ollut parasta?

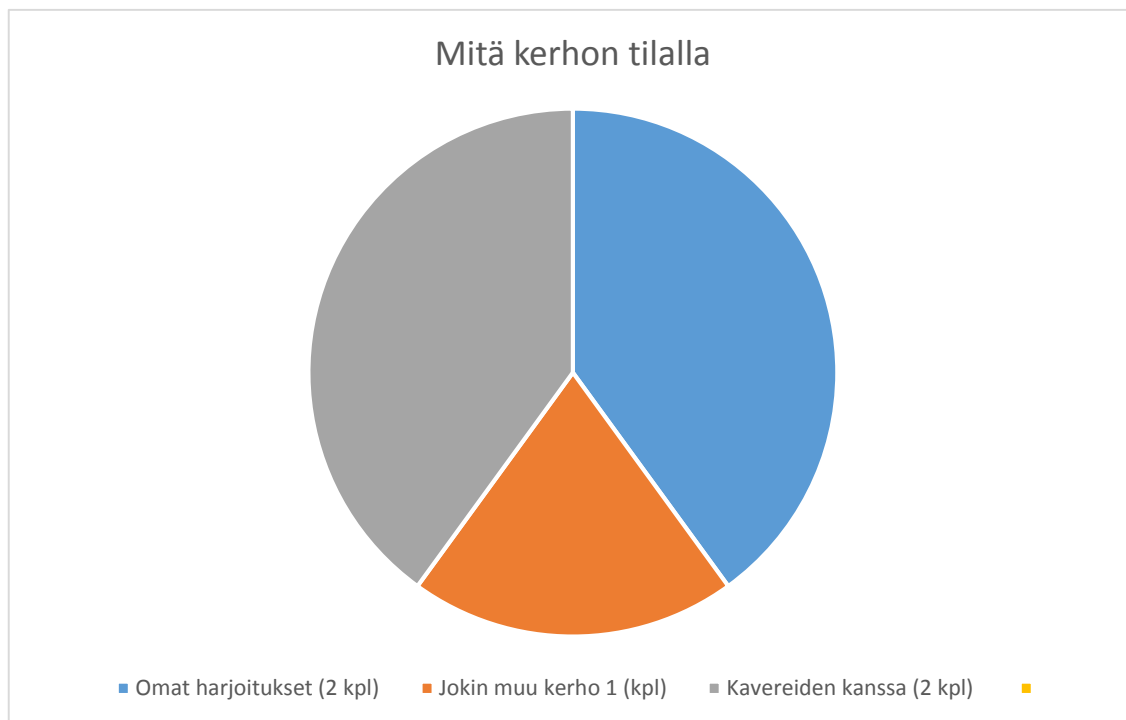
Kuvio 4. Vastanneiden tyttöjen mielipiteet kerhon parhaasta asiasta

5. Mitä kerhossa voisi parantaa?

Kuvio 5. Vastanneiden tyttöjen parannusehdotuksia kerhoon

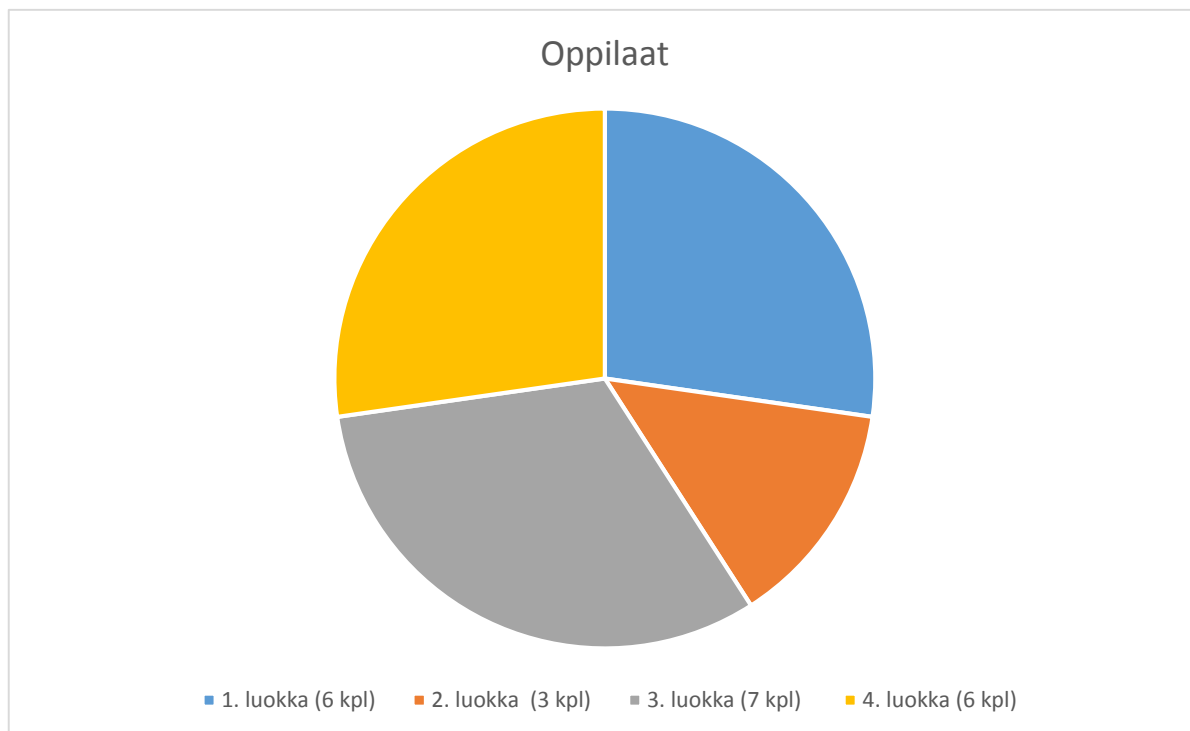
6. Jos et olisi kerhossa, mitä tekisit sen sijaan?

Kuvio 6. Vastanneiden tyttöjen vaihtoehto kerhon sijaan

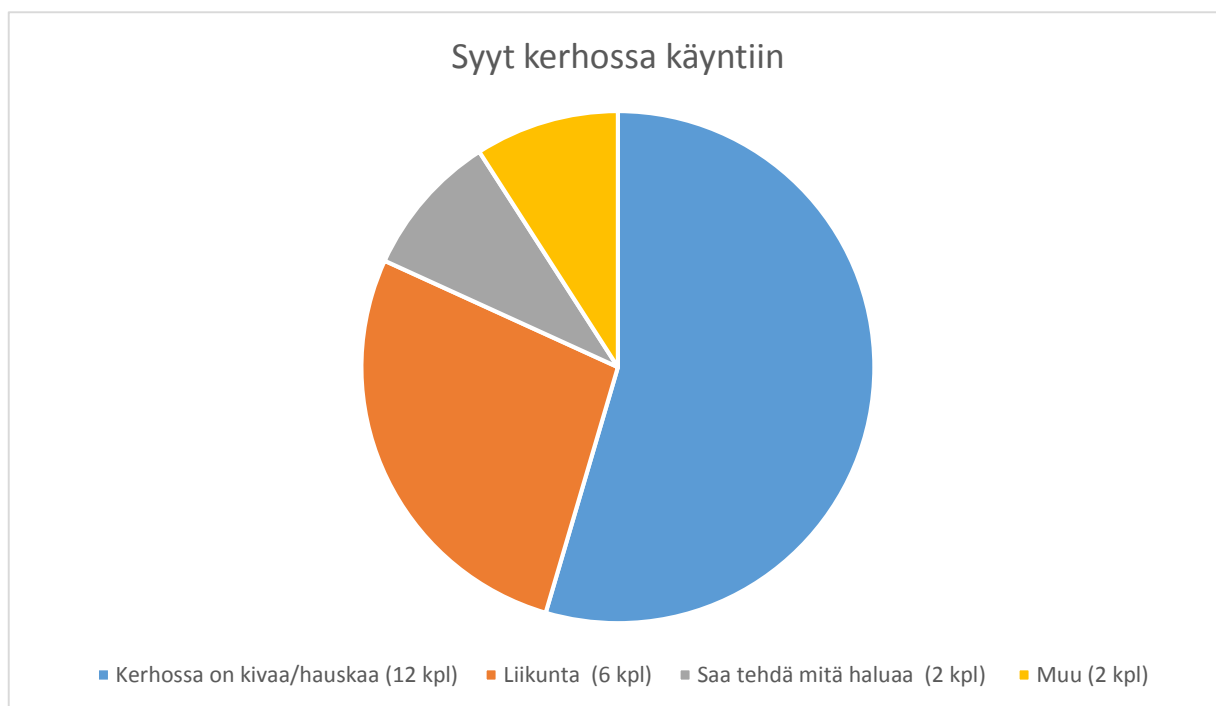
Pojat

1. Millä luokalla olet?

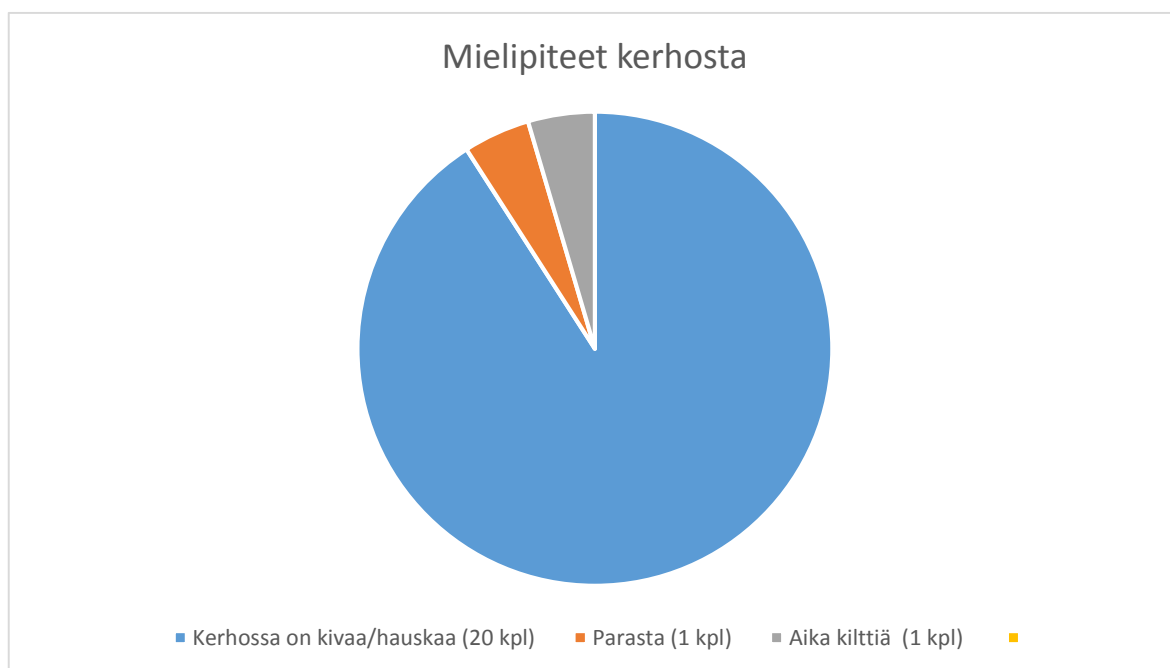
Kuvio 7. Vastanneiden poikien jakautuminen luokittain

2. Miksi käyt kehossa?

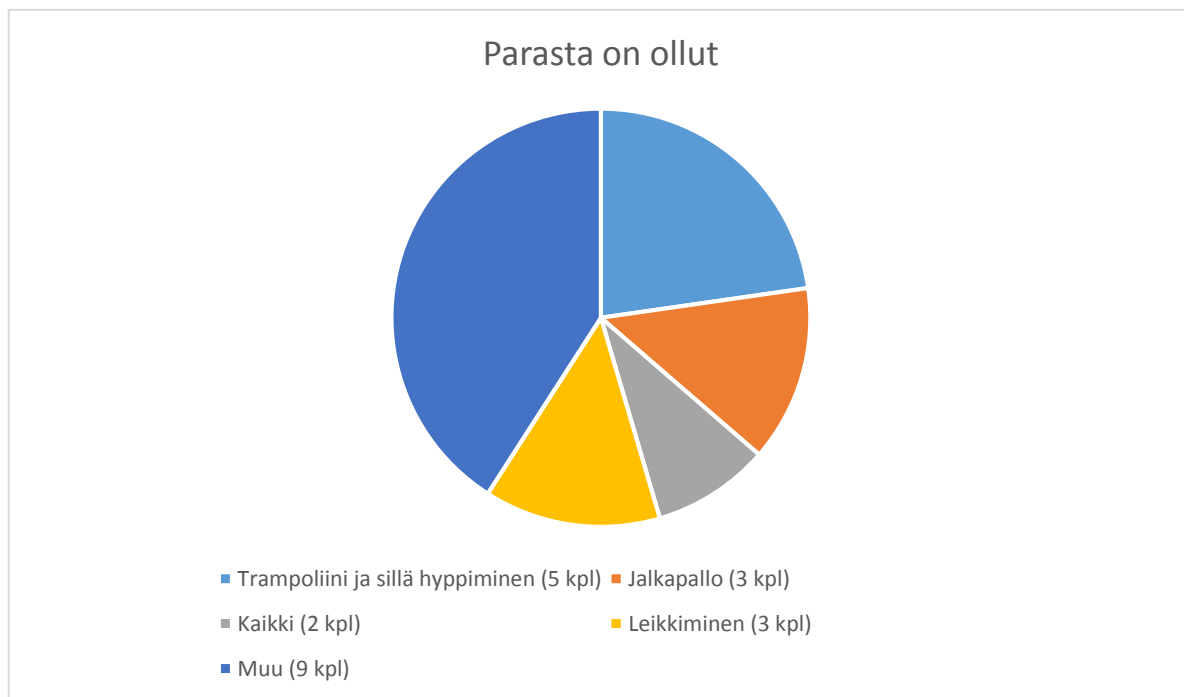
Kuvio 8. Vastanneiden poikien kerhossa käymisen syyt

3. Millaista kerhossa on ollut?

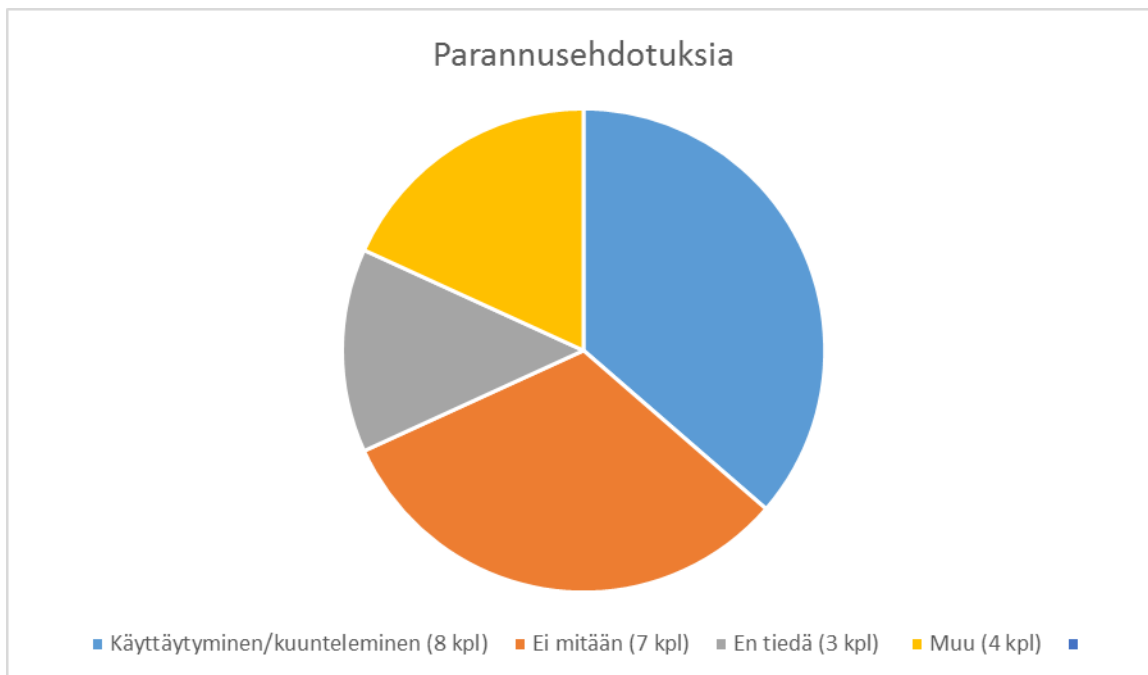
Kuvio 9. Vastanneiden poikien mielipiteet kerhosta

4. Mikä on ollut parasta?

Kuvio 10. Vastanneiden poikien mielipiteet kerhon parhaasta asiasta

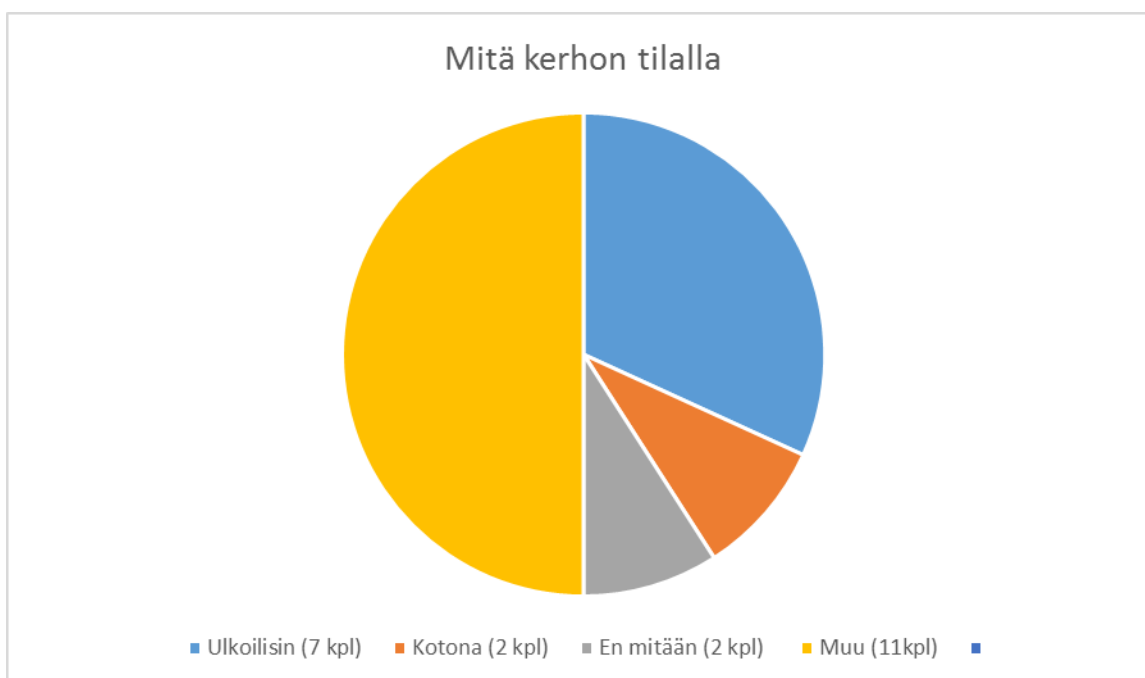
5. Mitä kerhossa voisi parantaa?

Kuvio 11. Vastanneiden poikien parannusehdotuksia kerhoon

Kysymykseen, mitä kerhossa voisi parantaa, tuli yllättävän monelta pojalta vastaukseksi ohjeiden kuunteleminen ja käytöstavat. Tyttöjen kohdalla en ole yllätynyt, jos he kokevat nämä asiat ongelmiksi ja joihin olisi syytä puuttua, mutta poikien osuus oli yllättävän suuri mielestäni. Tämä on kuitenkin positiivinen asia, että myös pojat reagoivat tämän kaltaisiin negatiivisiin asioihin ja haluavat että asialle tehtäisiin jotain. Lisäksi joku oli jopa kiusaamisen vähentämisen maininnut, ja tällainen pitäisi ensi tilassa kitkeä pois, sillä kerhojen pitäisi nimenomaan olla heille joita kiusataan ja jotka kokevat siellä olemisen olevan pääsy pois yksinäisyydestä. Tästä tullaankin siihen, riittääkö kerhon ohjaamiseen yksi aikuinen.

6. Jos et olisi kerhossa, mitä tekisit sen sijaan?

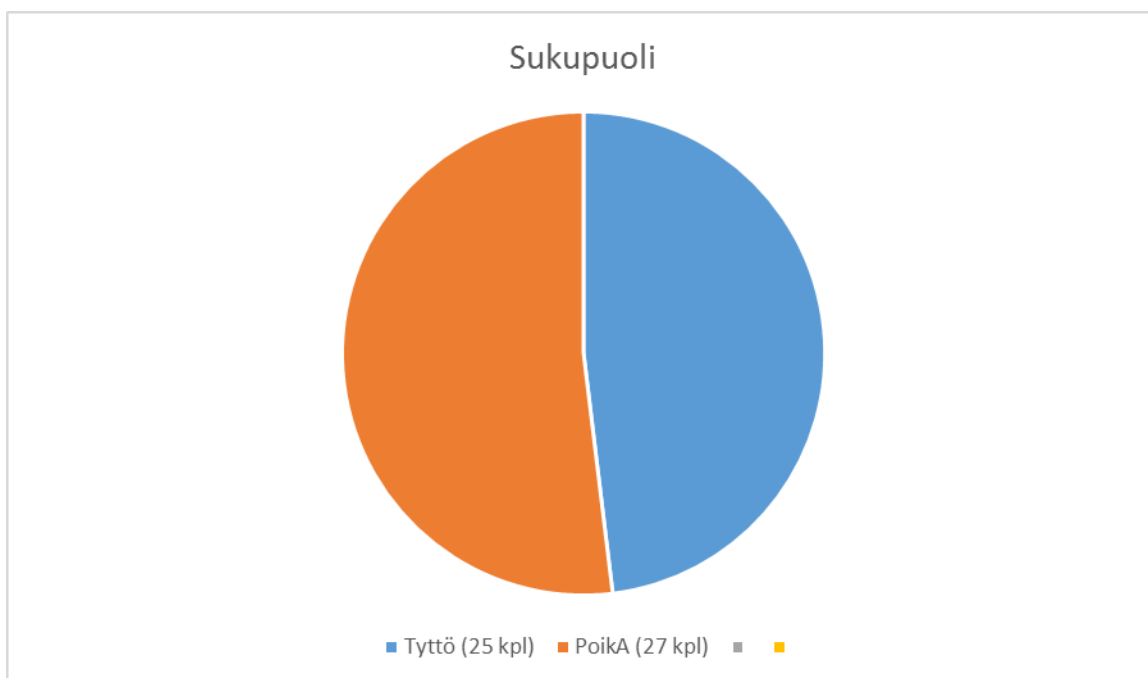

Kuvio 12. Vastanneiden poikien vaihtoehto kerhon sijaan

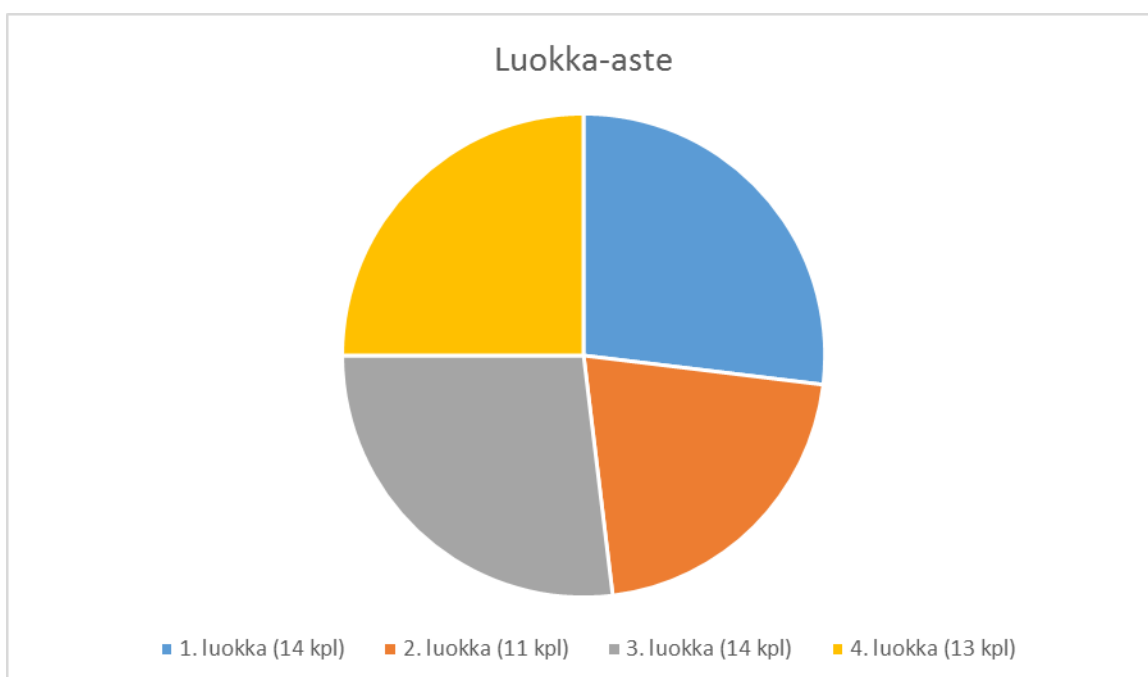
Yksi vastaus pistää silmään ja pahasti: yksi lapsi itkisi, jos ei olisi kerhossa. Tarkempaa syytä sille minkä takia hän itkisi, ei selvinnyt, mutta ainakin se kertoo sen, että joillekin tämä toiminta on erittäin tärkeää.

4.2 Vanhempien kysymykset ja vastaukset

Esitietoja: lapsen sukupuoli ja luokka-aste?

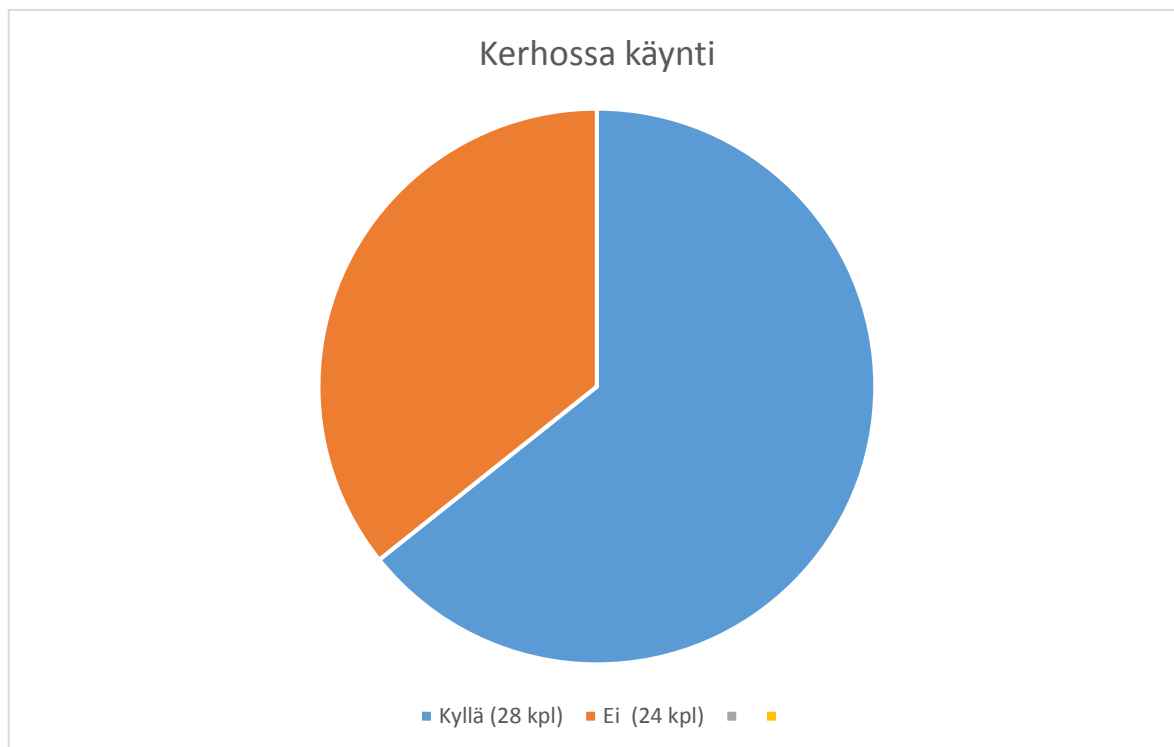

Kuvio 13. Vastanneiden vanhempien lasten sukupuoli

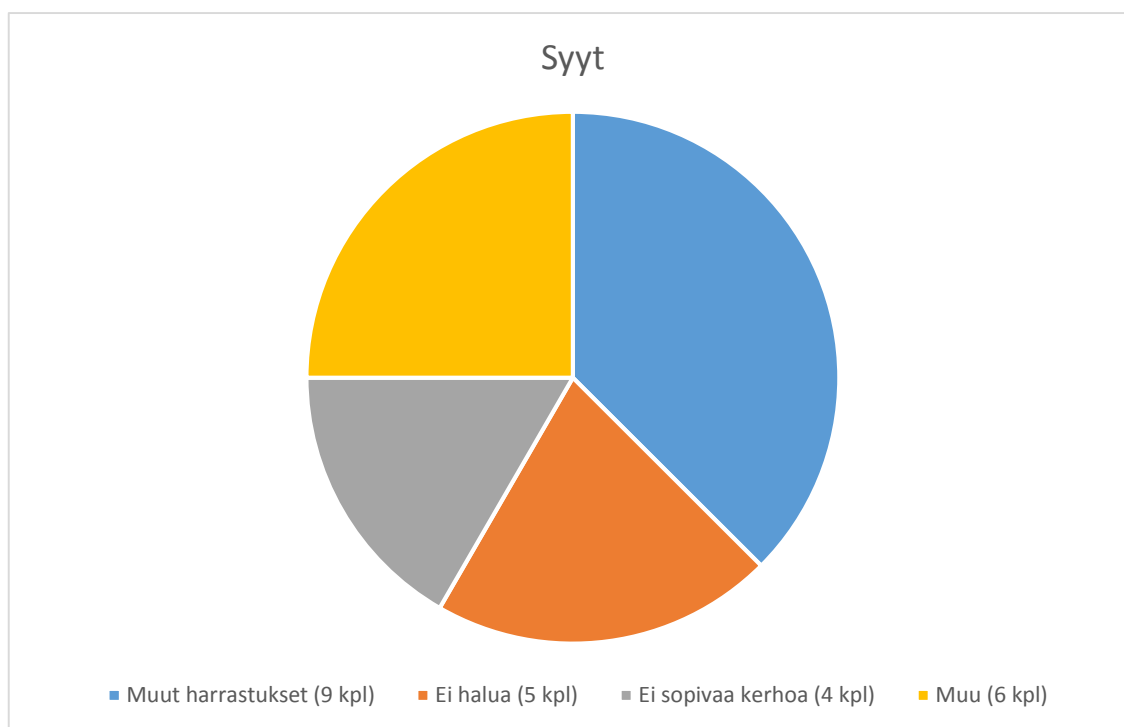

Kuvio 14. Vastanneiden vanhempien lasten luokka-aste

1. Käykö lapsesi kerhossa? Jos ei käy, mikä tähän on syynä?

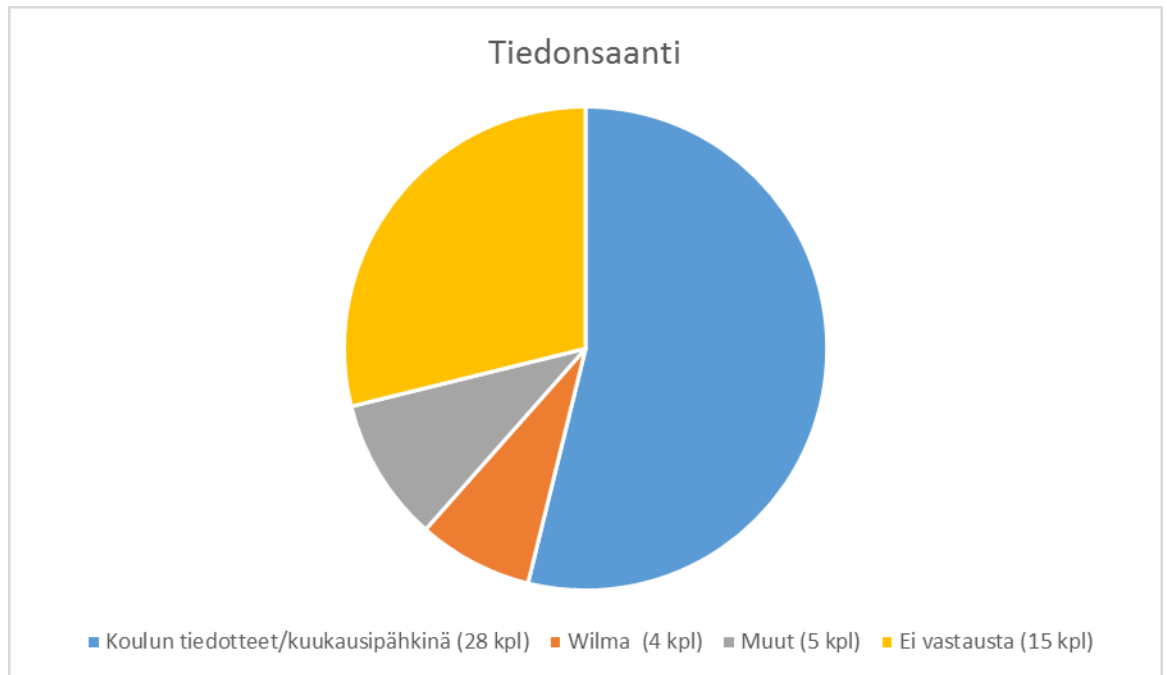

Kuvio 15. Vastanneiden vanhempien lasten käynti kerhossa

Kuvio 16. Vastanneiden vanhempien lasten syyt olla käymättä kerhossa

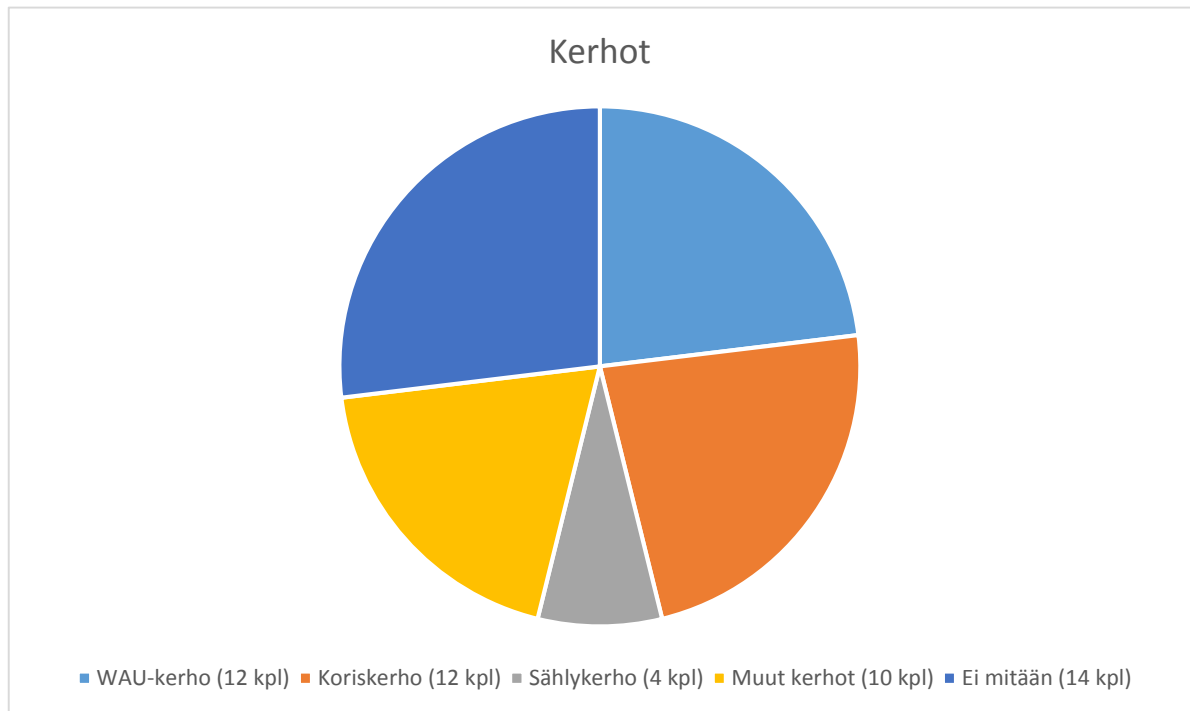
2. Jos lapsenne käy kerhossa, mistä saitte kuulla koululla olevasta kerhotoiminnasta?

Kuvio 17. Vastanneiden vanhempien tiedonsaanti koulun kerhoista

Koulun tiedotus kerhoihin liittyen on vastauksista päätellen ollut onnistunutta.

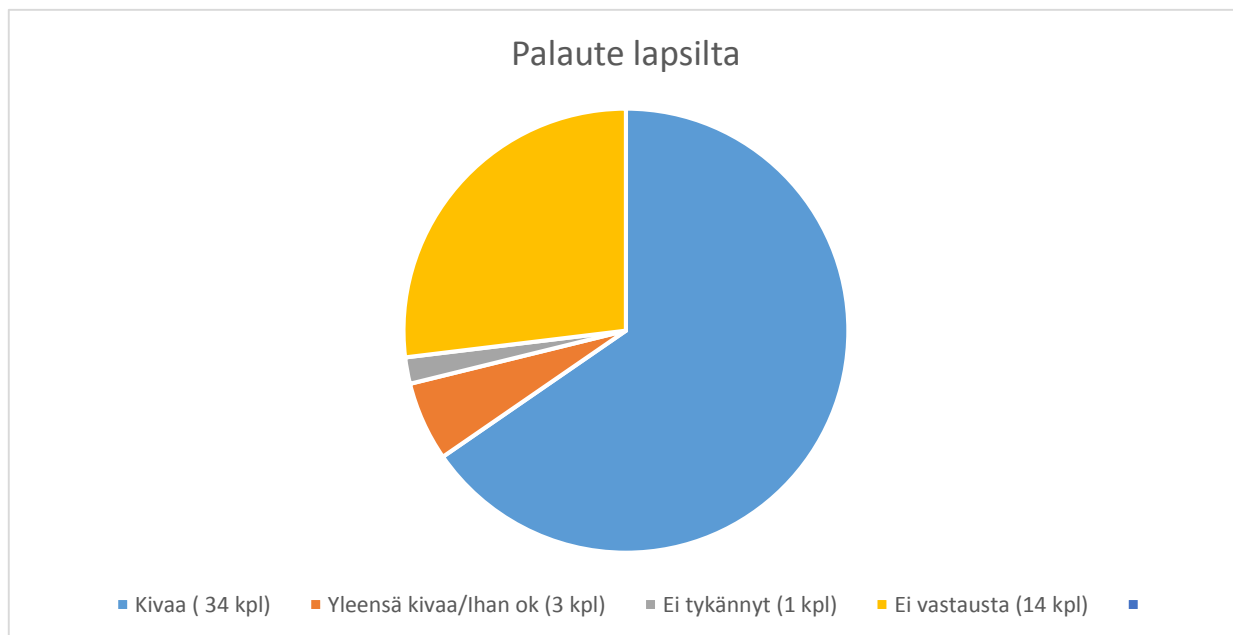
3. Missä kerhossa/kerhoissa lapsenne ovat olleet?

Kuvio 18. Vastanneiden vanhempien lasten eri kerhoissa käymisen jakautuminen

Useissa vastauksissa poikien kohdalla heidän kerrottiin käyneen erilaisissa liikunta-kerhoissa, kun taas tyttöjen tapauksissa oli enemmän kädentaitoa korostavia kerhoja, kuten askartelukerho, kuvaamataitokerho tai mediakerho. Näistä kaksi ensimmäistä toimivat edelleen tehdessäni projektia koululla. Näiden kerhojen organisoimisesta on annettu vastuu kerhon ohjaajalle. Toki tyttöjä oli myös ollut liikuntakerhoissa, mutta tämä jaottelu oli mielestäni varsin näkyvää.

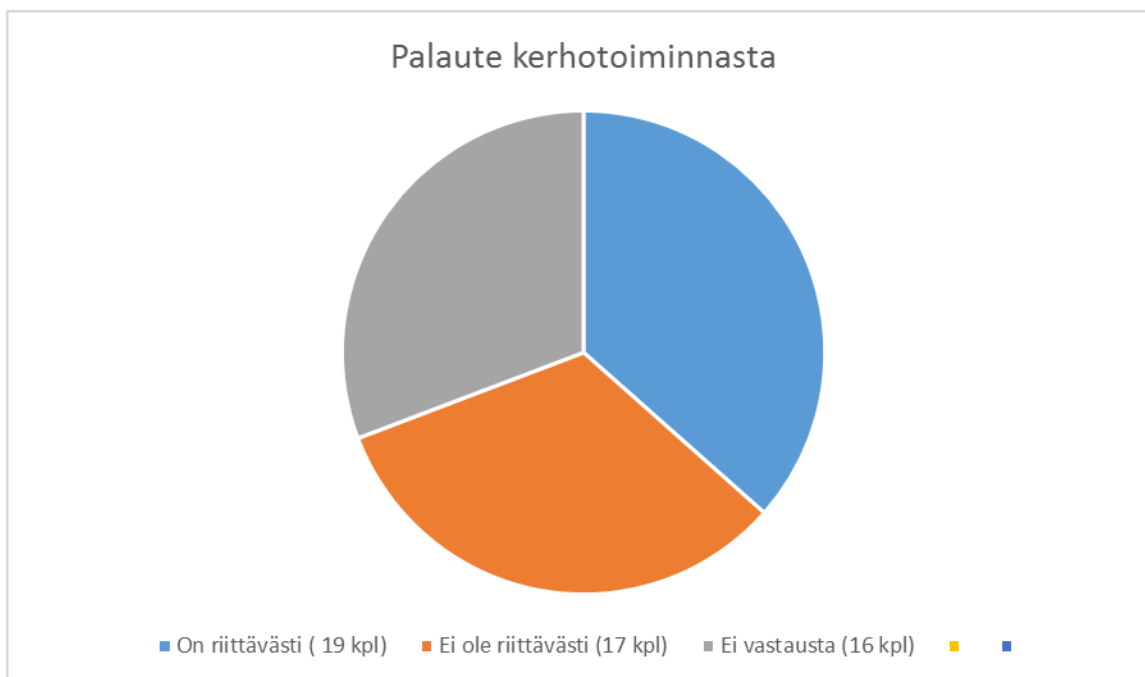
4. Millaista palautetta lapsi on antanut kerhosta?

Kuvio 19. Vastanneiden vanhempien lasten palaute kerhosta

Lapsilta tullut palaute oli siis yleisesti positiivista. Erityisesti liikunnalliset kerhot ovat monen lapsen mieleen. Muutamia kommentteja: ”WAU-kerho on mukava kerho, koska siellä on myös kaverit. Ohjaajat ovat mukavia”. ”WAU-kerho on vähän liian villi”. ”Shakkikerhossa ei ollut jatkuvuutta ja aloitettiin alusta”. ”Joskus rasittavaa, kun 1. luokkalaiset riehuu kerhossa”. Vastauksissa näkee kavereiden merkityksen osaltaan; kun heitä on kerhossa, myös itse on helpompi mennä mukaan, ja taas vastaavasti, jos heitä ei siellä ole, tulee yhteistä aikaa vietettyä koulun ulkopuolella eivätkä kerhot jaksaa siinä vaiheessa niin paljon kiinnostaa. Tämä on hyvin luonnollista ja on vain sinänsä hyvä, että hän jolla on tekemistä kerhojen ulkopuolella, kavereiden lisäksi vaikkapa omat harrastukset, jättäytyy kerhoista pois ja antaa samalla tilaa niille joille kerhoista on enemmän hyötyä. Kehitykselle ei myöskään ole hyväksi pitää liian montaa rautaa tulella yhtä aikaa, vaan on osattava myös ottaa tilaa ja aikaa itsellensä.

5. Onko kerhotoimintaa riittävästi vai saisiko sitä olla enemmän? Jos, millaista?

Kuvio 20. Vastanneiden vanhempien palaute kerhotoiminnan määrästä

Kerhotoiminnan riittämisestä antoivat vanhemmat pääasiassa positiivista palautetta. Kehitysehdotuksiakin löytyi: Erään vanhemman mukaan yksi lapsi toivoisi sekä koris-kerhoja että rumputunteja lisää. Uskoisin koriskerhon olevan helpompi toteuttaa koulun opettajien johdolla, mutta rumpukerho onkin eri asia. Olin itse keväällä ohjaamassa kyseistä kerhoa Pähkinärinteellä, ja sen jatkuminen oman osuuteni jälkeen ei ollut mahdollista liian vähäisten resurssien sekä puuttuvan soittotaidon vuoksi.

Toinen vanhempi toivoisi enemmän ”urheiluun liittyviä kerhoja sellaisille, jotka eivät harrasta ”tosissaan” (esim. kuulu johonkin seuraan)”. Harmi kyllä hän ei antanut tarkempia vinkkejä millaiselle urheilulle olisi tarvetta, mutta voisin kuvitella, että kesäisin futiskerhot ja talvisin koris- ja salibandykerhot olisivat suosittuja. WAU-kerho tekee osansa yleisliikunnallisena kerhona, joten uusille vastaaville en usko olevan käyttöä.

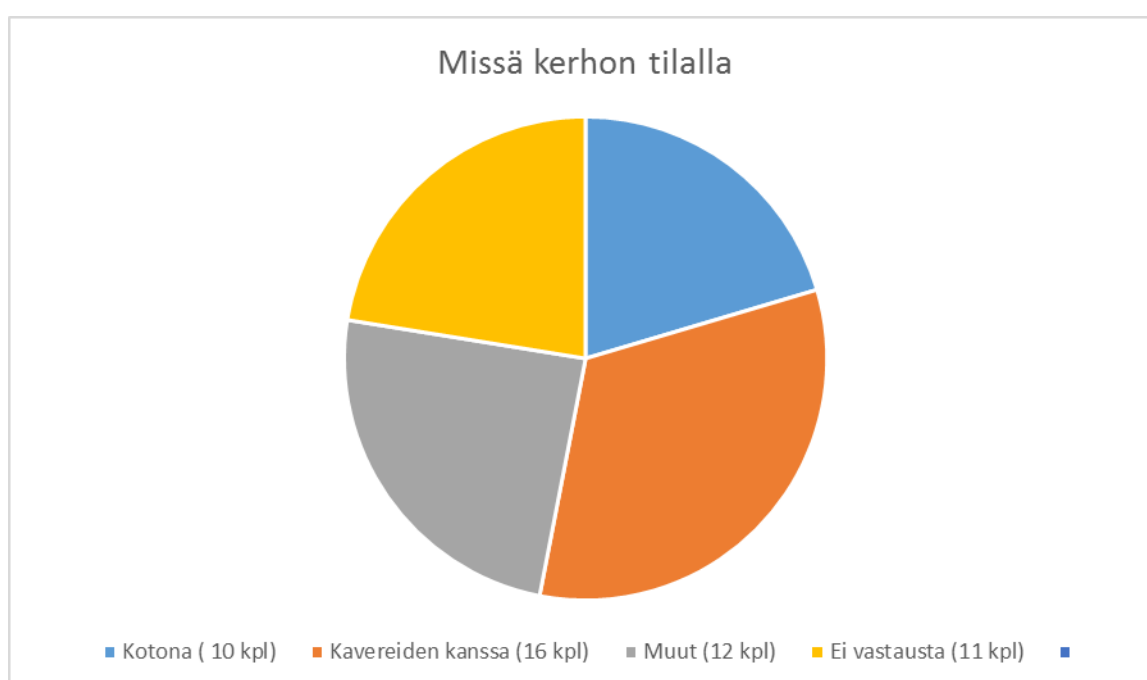
Kolmas vanhempi toivoisi erilaisia liikuntakerhoja jokaiselle päivälle. Esimerkkinä hän mainitsee erään opettajan vetämän sählykerhon, jota hän pitää täydellisenä kerhona, jossa ”toiminta on säännöllistä ja jatkunut jo pitkään”. Toinen esimerkki on ”Atlaksen (urheiluseura) vetämä pöytätenniskerho joka on kylläkin maksullinen, mutta kerho toimii kuitenkin koululla”.

Vaikka vanhemmat kertovatkin saavansa tietoja kerhoista erilaisista lähteistä, huomasivat ehdotuksissa mielenkiintoisen piirteen, että jotkut vanhemmat toivoivat kerhoja,

joita koululla jo järjestetään, kuten askartelukerho tai ”taideaineet”, jonka rinnastaisin kuviskerhoon. Näissä ei siis mainittu, että lisää vaan ylipäätään niitä toivotaan, joten ehkäpä vanhemmilta kannattaisi kysyä tietävätkö he tai heidän lapsensa mitä kerhoja koululla järjestetään, jottei se jäisi siitä kiinni.

Ylipäätään lisää toivottiin liikunta- ja musiikkikerhoja, ja ne olisivatkin melko varmasti sellaisia, jotka houkuttelisivat erilaisia lapsia. Niihin täytyisi vain saada ammattitaitoinen ohjaaja ja homman olisi hyvä olla pidempiaikaista, jotta niille löytyisi omat kävijät.

6. Jos lapsenne ei olisi kerhossa koulun jälkeen, mitä hän sitten tekisi?

Kuvio 21. Vastanneiden vanhempien mielipide lasten vaihtoehdoista kerhon sijaan

Yleisin vastaus oli kavereiden kanssa oleminen, mikä tietysti on positiivinen asia. Myös pelaaminen nousi esiin, missä ei sinänsä ole vikaa, samaahan tein itsekin pienempänä. Ulkona oleminen sekä leikkiminen nousivat myös esiin. Rohkaisevin kommentti oli seuraava: ”Vaikka lapseni käykin vain koripallokerhossa koulun jälkeen, eikä osallistu varsinaiseen pidempikestoiseen iltapäiväkerho-toimintaan, tuo kerhossa käynti hänelle turvaa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta esim. luokkalaisiinsa, sekä tietenkin mielekästä ohjattua tekemistä.”

Koin tutkimuksen mielekkääksi ja sain hyvin vastauksia niin lapsilta kuin aikuisilta. Uskon että onnistuin kysymysten asettelussa varsin hyvin. Vastauksista voi mielestäni yleistää sen, että kerhotoiminta tarjoaa halukkaille hyvän tavan viettää vapaa-aikaa ja tyytyväisyys kerhoihin on melko korkealla tasolla. Oli myös miellyttävä huomata, että vanhemmat eivät olleet pistäneet lapsiaan kerhoihin, jos heillä oli jo valmiiksi omia harrastuksia.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

5.1 Mistä rakentuu hyvä iltapäiväkerho

Hyvä iltapäiväkerho rakentuu kokemuksieni ja tutkimuksen vastauksien perusteella kolmesta pääteemasta: mielekkäästä tekemisestä, asian osaavasta ohjaajasta ja hyvästä yhteishengestä. Mielekäs tekeminen on sitä, että lapsi ymmärtää kerhossa tehtävät asiat ja kokee niiden olevan mukavia asioita. Lasta tulee kuulla ja kuunnella tarvittaessa, jos jokin ei yhtäkkiä tunnukaan hyvältä. Silloin on mahdollista kehittää kerhon toimintaa, mistä hyötyvät kaikki. Hyvän iltapäiväkerhon tunnistaa siitä, että lapset saapuvat sinne seuraavallakin kerralla.

Olisi mielestäni hyvä, jos kerhotoimintaa järjestävät koulut pystyisivät jakamaan omia kokemuksia niille kouluille, joilla ei toimintaa ole, mutta jotka ovat käytännön kokemusta vailla. Pähkinärinteen malli toimii mielestäni hyvänä esimerkkinä kerhotoiminnan järjestämisestä.

Alussa pohdin sitä, miten kerhoaikaa voitaisiin linkittää koulupäivään, vai pitäisikö sille tehdä selvä ero kouluun. Tutkimukseni ja kokemusteni jälkeen päädyn näistä kahdesta jälkimmäiseen, koska uskon lasten tulevan hakemaan kerhoista onnistumisen tunteita ilman pelkoa vääristä vastauksista tai huonoista arvosanoista. Jos kerhoja aletaan linkittää koulupäivään, on mahdollista, että lapset kokevat silloin vain koulupäivien pitenevän eikä kerhojen vapaaehtoisuus enää houkuttele.

5.2 Mikä merkitys iltapäiväkerholla on lapselle

Vietettyäni aikaa koulun liikuntakerhossa, tuli minulle selväksi, kuinka lapset nauttivat siellä olostaan ja vapaasti kulkemisestaan. Myös tutkimukseni vastauksista kävi hyvin selväksi, että he pitävät kerhossa olemisesta (tuskin he muuten siellä olisivatkaan). Lisäksi vanhemmilta tullut palaute oli heidän osaltaan positiivista, joiden lapset kävivät kerhossa.

Oli mukava huomata, että kerhoon oli uskaltanut myös maahanmuuttajataustaisia lapsia. Erityisesti tytöille tämä koulun jälkeinen aika ennen kotiin menoa on uskoakseni hyvin mukavaa ja tärkeätä, koska kotona saattavat odottaa kulttuurin sidotut tiettävät kotityöt, joihin kantasuomalaiset ei välttämättä ole tottuneet. Keskustelin asiasta koulun henkilökunnan kanssa. Ylipäätään kerhotoiminta voi olla osa maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten kotiutumista, sillä siellä erilaiset lapset ovat keskenään tekemisissä toistensa kanssa ja suomen kieltä tulee samalla kuultua. Paljon kuulee julkisuudessa puhuttavan siitä, miten kotouttaminen tulisi järjestää ja kuinka paljon siihen tulisi laittaa rahaa. Kerhotoiminta avaa uuden mahdollisuuden tämän toteuttamisen laajentamiseen kustannustehokkaasti, sillä kuten on todettu, kerhot ovat maksuttomia, joten siinä on jälleen yksi syy minkä takia kerhotoimintaan kannattaa panostaa. On kuitenkin tärkeätä tässä tilanteessa olla tarkkana sen suhteen, ovatko maahanmuuttajataustaiset ja kantasuomalaiset kerhossa keskenään. Jos näin sattuu käymään, tulee pohtia keinoja, jotta molemmat osapuolet ovat vuorovaikutuksessa keskenään, jos halutaan kerhon avulla edistää kotoutumista. Yhtä tärkeätä on olla pakottamatta ketään olemaan toisten kanssa kuin mitä haluaisi, sillä kerhojen tulee sujua positiivisessa hengessä, jotta sen tarkoitus toteutuu parhaimmalla mahdollisella tavalla.

Tutkimuksessani kävi selväksi, että moni lapsi viettäisi koulun jälkeistä aikaa pelaten, joko pelikonsolilla tai tietokoneella. Niin tein itsekkin heidän ikäisenään. Monesti tämä tapahtuu yksin ollessa. Tämä ei mielestäni ole hyvä suuntaus. Pelien pelaamista tuskin pystytään lopettamaan, mutta jos sitä pystyisi tekemäänkin kaksin, voisi se lisätä sosiaalisuutta. Joka tapauksessa pelaaminen tässä muodossa ei mielestäni kehitä lasta samalla tavalla kuin ryhmässä toimiminen ja liikunnallinen tekeminen.

5.3 Kunnille ja kouluille velvollisuus järjestää kerhotoimintaa

Tällä hetkellä kerhojen järjestäminen on kunnille vapaaehtoista. Tämä tekee kunnista tässä suhteessa eriarvoisia, sillä nyt niitä järjestävät ne, joilla on halua ja rahaa. Mitä jos siitä tehtäisiin velvoittavaa? Mitä siitä seuraisi? Ainakin lisää kuluja, mutta myös lisää ennaltaehkäisevää palvelua. Vaikka se vaatisikin lisää resursseja, voisi se pitkällä aikavälillä maksaa ainakin itsensä takaisin ja todennäköisesti vielä enemmänkin. Mutta nykyisillä rahavirroilla sitä lienee turha odottaa, vaan se vaatisi valtiolta lisäpanostuksia kuntien määrärahoihin opetuksen osalta. Olisi mielestäni hyvä, että nämä rahat olisivat ns. korvamerkittyjä, jotta rahojen käyttö kohdistuisi nimenomaan kerhotoiminnan lisäämiseen ja kehittämiseen.

Entä jos velvollisuus ulotettaisiin kouluihin? Ensimmäisenä se vaatisi tarkastelun siitä riittääkö koulujen opettajista sopivia kerhojen ohjaajia? Ja jos ohjaajaksi palkattaisiin ulkopuolinen henkilö, kuinka hänet saataisiin integroitua koulun yhteisöön? Näen välttämättömänä sen, että ohjaaja olisi kytköksissä varsinaiseen koulunkäyntiin, jotta viestintä näiden tahojen välillä olisi sujuvaa. Jos lapselle sattuu jotain toisessa näistä ja mikä saattaisi vaikuttaa vastakkaisessa paikassa toimimiseen on tärkeitä, jotta viesti välittyy näiden kahden toimijan välillä. Myös vanhempien voisi olla helpompi kommunikoida kerhon ohjaajan kanssa, jos hän tietäisi mitä koulussa tapahtuu.

5.4 Mitä vaaditaan hyvältä ohjaajalta

Hyvän ohjaajan tulee osata kommunikoida lasten kanssa. Luottamussuhde lapseen on ensiarvoisen tärkeää. Näin lapset on helpompi saada kuuntelemaan ohjeita ja myös tottelemaan niitä. Lapsi pystyy tarvittaessa uskoutumaan ohjaajalle ja kertoa mikä hänen mieltään painaa. Myös vanhempien kanssa on tultava toimeen. Silloin vanhemmat voivat luottaa siihen, että lapset ovat hyvissä käsissä eikä hänen ole syytä eristää lasta kerhotoiminnasta.

Kerhotoiminta on ennaltaehkäisevää toimintaa parhaimmillaan, ja uskon vakaasti siihen, että siihen panostetut rahat tulevat myöhemmin säästettyinä rahoina moninkertaisesti takaisin. Nykyisenkaltaisessa lyhytjänteisessä yhteiskunnassa ei vain oikein maltettaisi odottaa niin kauan tuotoille vastinetta, vaan tuloksia pitäisi saada mahdollisimman nopeasti. Nyt olisikin tarvetta heille, jotka näkevät asioita pitkällä aikavälillä, ja uskaltaisivat antaa näille ennaltaehkäiseville palveluille tukea, myös taloudellista sellaista. Vaikka jotkut kerhot pyörivätkin vapaaehtoisvoimin, koen jatkuvuuden kannalta tärkeäksi sen, että kerhoa ohjaisi ammatillisesti pätevä henkilö, jolle olisi hyvä maksaa asianmukainen korvaus työstään. Mielestäni ei voi olettaa, että tähän hommaa olisi tehtävä korvauksetta. Lapset tarvitsevat esimerkkiä näyttämään ja asioihin puuttumaan henkilön jolla on kompetenssia ohjata heitä ja olla uskottava heidän silmissään. Koulutustaustalla on merkitystä, mutta se ei ratkaise kaikkea, vaan ohjaajan persoonallisuudella ja luonteella on jopa isompi merkitys onnistuneessa kerhotoiminnassa. Näin ollen ohjaajaa rekrytoidessa on oltava mielestäni tietyt kriteerit jotka hänen tulisi täyttää saadakseen paikan. Kerhon ohjaamisella on omat erilaiset vaatimuksensa kuin vaikkapa nuorisotiloilla olevilla ohjaajilla, joissa lapset ja nuoret ovat itseohjautuvampia ja heille on tarjolla valmiita ”työkaluja”, kun kerhoissa ohjaajan valmistautumisella ja suunnitelmilla muotoutuu kerhon kulku ja joustamisen varalle ei voi liikaa varata.

Hyvän ohjaajan tunnusmerkit pätevät mielestäni myös hyvään opettajaan. Kumpikin osaa käsitellä isoa ryhmää ja näyttää esimerkkiä, pystyen myös tarvittaessa antamaan kehittäväää palautetta. Erona voidaan nähdä se, että opettajan on oltava tietynasteinen auktoriteetti, jotta hänellä on mahdollista pitää onnistunut oppitunti. Kerho-ohjaaja pystyy olemaan enemmän lasten vertainen varsinkin silloin, kun hän antaa lapsien päättää mitä tehdään.

Onkin mielestäni selvästi nähtävissä selkeät porrastasot nuorisotiloilla työskentelevän ohjaajan, kerhossa työskentelevän ja opettajan välillä. Ensimmäinen huomio on valvonnan lähtökohdat. Nuorisotilalla lapset ja nuoret saavat melko vapaasti liikkua ja keksiä tekemistä, ellei sitä ole valmiiksi päätetty. Kerhoissa tekemistä on taas hieman enemmän sidottu kerhon teemasta riippuen. Opettajalla taas on selkein vastuullisuus siitä, mitä hänen tulee noudattaa ollessaan vetovastuussa.

Lapsella voi olla myös hänestä itsestään ja/tai ohjaajasta syytä sille, miksi kerho ei houkuttele. Tämmöinen asia voi olla esim. jos kerhossa on lapsia jotka aiheuttavat hänelle harmia muuna aikana. Tässä nousee ohjaajan rooli ja vastuu esiin. Hänen on ratkaistava tilanne, jossa kerhossa olevilla lapsilla on vaikeuksia sietää toisia. Ensinnä on pyrittävä sovitteluun, mutta sen epäonnistuessa on myös uskallettava kysyä itseltään, kumpi tätä tarvitsee enemmän. On aina huono tilanne, jos joudutaan tekemään valinta kahden välillä. Varsinkin, jos ei pystytä kiistattomasti osoittamaan, kumpi on vahvempi ja kumpi heikompi osapuoli.

5.5 Miten viedä kerhotoimintaa yläkouluihin

Kerhojen ajatuksena on tarjota vapaa-ajan viihdykettä, enkä näe syytä siihen, miksei yläkouluissakin voisi olla vastaavalle tarvetta. Asiassa on kuitenkin pari mutkaa: ensinnäkin sana kerho todennäköisesti kuulostaa melko lapselliselta heidän ikäisilleen, joten sitä tulisi muuttaa, esimerkiksi Jälkipelit. Siinä ei mielestäni olisi lapsellista kaikkua, vaan tuohon ikään sopivaa hengailun ja hauskan pidon fiilistä. Mitä sitten tarvitaan nuorten innostamiseen? Oikeanlaista motivointia ja avointa vuorovaikutusta ohjaajasta riippumatta, mutta sopivalla luonteella on helpompi voittaa nuorten luottamus. Uskon, että tarvetta olisi yhtä paljon kuin alakouluissa, ellei jopa enemmän. Teini-iässä syrjäytymis- ja eristäytymisvaara kasvaa, jos nuori ei löydä itselleen mieleistä tekemistä. Sillä taas saattaa myöhemmin olla sekä inhimillisesti että yhteiskunnallisesti vakavat seuraukset.

Yhteisöpedagogin vahvuudet olisivat mielestäni erityisesti yläkouluissa toimivien kerhojen ohjaaminen, mutta ihan yhtä lailla uskon meidän pärjäävän alakoulujen kerhojen ohjaajina. Koulussamme on opiskeltu nuorten parissa toimimista ja koen meidän ammattiryhmän tuovan oman elementin kouluihin ja nuorisotyöhön. Tutkinnon suorittaneilla ovat omat vahvuudet, mutta yhteiseksi vahvuudeksi näen sosiaalisen vuorovaikutuksen. Kokemusteni perusteella kerhojen ohjaamisessa on pitkälti kyse juuri tästä.

5.6 Miten kehittää koulujen kerhotoimintaa

Suurimpana haasteena koulujen kerhotoiminnassa koen niiden yhteneväisyyden puutteen. On totta, että kunnilla ja kaupungeilla on eri lähtökohdat alkaen rahojen riittävydestä, mutta sitä suuremmalla syyllä tietyt perusasiat olisi hyvä olla samalla tasolla. Se tosin vaatisi kirjauksen lakiin ja valvonnan laatimisen, jotta niitä noudatettaisiin. Vantaan Pähkinärinteeseen koululla on mielestäni onnistuttu kerhotoiminnan järjestämisessä, mutta se on vaatinut osaavan ja motivoituneen ohjaajan ja myötämielisyyttä rahoituksen järjestämiseksi. Ehkä yksi asia, mikä Pähkinärinteellä olisi hyvä huomioida, on varasuunnitelman tekeminen varsinaisen ohjaajan joutuessa olemaan poissa. Liiallinen riippuvaisuus yhdestä henkilöstä ei pidemmän päälle ole suotavaa. Lisäksi muutamassa vastauksessa toivottiin rumpukerhoa kouluun. Uskon, että myös yleinen musiikkikerho ajaisi saman asian. Ymmärrän kuitenkin, että resurssien puute ei tälle anna kovin suurta todennäköisyyttä järjestää. Siksi onkin tärkeätä pitää nykyisistä kiinni niin kauan kuin mahdollista.

Kehittäminen on hyvin vaikeata, jos siihen ei varata rahaa. Tutkimuksen ja omien kokemusteni perusteella on aiheellista kysyä, löytyykö järkevää perustelua sille, että kerhotoimintaan ei voida lisätä resursseja, päinvastoin nyt niitä ollaan käsittäakseni leikkaamassa entisestään. Mm. nuorisotyön valtakunnallinen palvelu- ja vaikuttajajärjestö Allianssi sanoo, että ”Taantumassa tarve nuorten ohjatulle vapaa-ajan toiminnalle on suurimmillaan”, ja ”Taloudellisesti vaikeina aikoina kaikille nuorille suunnattua ohjattua vapaa-aikaa tulee vahvistaa”. Viime lama-ajan, eli 1990-luvun alun aikana ja sen jälkeen otettiin erilaisista lasten ja nuorten palveluista rutkasti rahoitusta pois, eikä nyt tulisi tehdä samaa virhettä uudestaan.

LÄHTEET

Opetushallitus 2005. Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminnan perusteet. 2. painos.
Vammala: Vammalan Kirjapaino

Finlex 2015. Perusopetuslaki (628/1998). Viitattu 2.11.2015
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Vantaan kaupunki – Aamu- ja iltapäivätoiminta Vantaalla 2015 Viitattu 23.11.2015
http://www.vantaa.fi/varhaiskasvatus_ja_koulutus/perusopetus/iltapaivatoiminta_ja_kerhotoiminta/iltapaivatoiminnan_jarjestaminen

Opetushallitus 2015. Koulujen kerhotoiminta. Viitattu 2.11.2015
http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/perusopetus/koulun_kerhotoiminta

Turun yliopisto 2015. Yksinäisyys tappaa. Viitattu 18.11.2015.
<http://www.utu.fi/fi/Ajankohtaista/Artikkelit/Sivut/yksinaisyys-tappaa.aspx>

Junttila, Niina 2015. Kavereita Nolla. Lasten ja nuorten yksinäisyys. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi

Hänninen, Virpi 2015. Alakoulun 3. -6. -luokkalaisten yksinäisyyden kokemuksen ennaltaehkäisy koulupäivän aikana ja sen jälkeen. Humanistinen Ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Lasten ja nuorten yksinäisyyttä ei oteta tarpeeksi vakavasti, 2014. Viitattu 18.11.2015
<http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/lasten-ja-nuorten-yksinaisyytta-ei-oteta-tarpeeksi-vakavasti/3417860>.

Strandell, Harriet 2012. Lapset iltapäivätoiminnassa. Koululaisten valvottu vapaa-aika. Helsinki: Gaudeamus Oy HYY Yhtymä

Pirttimaa, Raija & Pulkkinen, Lea 2004. Koulupäivän eheyttäminen koulukulttuurin muutostekijänä. Teoksessa Launonen, Leevi & Pulkkinen, Lea (toim.) Koulu kasvatusyhteisönä. Jyväskylä: PS-kustannus.

WAU-ry. Viitattu 18.11.2015 <http://www.wau-ry.fi/kerhot>

LIITTEET

Kysely kerhoissa oleville lapsille

1. Missä kerhossa/kerhoissa olet ollut?
2. Miksi käyt kerhossa?
3. Millaista kerhossa on ollut?
4. Mikä on ollut parasta?
5. Jos et olisi kerhossa koulun jälkeen, mitä tekisit sen sijaan?

Kysely Pähkinärinteen kerhoissa olevien lasten vanhemmille

Hei! Olen Jonne Nurmi ja olen ollut viime aikoina harjoittelussa Pähkinärinteellä ja ollut mukana myös joissain koulun järjestämässä kerhoissa. Olen tekemässä opinnäytetyötä aiheesta ”Miten kerhotoiminnalla voidaan ehkäistä lasten ja nuorten syrjäytymistä?” Olisin kiitollinen jos voisitte vastata muutama kysymykseen liittyen koulun kerhotoimintaan. Vastata voitte nimettömänä. Kun olette vastanneet, lähettäkää tämä lomake vastauksineen osoitteeseen jonne.nurmi@gmail.com Kiitos!

Esitietoja: lapsen sukupuoli ja luokka-aste?

1. Käykö lapsesi kerhossa? Jos ei käy, mikä tähän on syynä?
2. Jos lapsenne käy kerhossa, mistä saitte kuulla koululla olevasta kerhotoiminnasta?
3. Missä kerhossa/kerhoissa lapsenne ovat olleet?
4. Millaista palautetta lapsi on antanut kerhosta?
5. Onko kerhotoimintaa riittävästi vai saisiko sitä olla enemmän? Jos, millaista?
6. Jos lapsenne ei olisi kerhossa, mitä hän sitten tekisi (olisi kotona yksin jne.)?

